ПАХТАКОР ЎРТОҚЛАР!

* *ИЮЛЬ ОЙИДА ҲАР ТУП ҒЎЗАДА КАМ ДЕГАНДА 8—10 ТАДАН БЎЛИҚ ҚЎСАК ТЎПЛАШГА ЭРИШИНГ*
* **КУЛЬТИВАЦИЯНИ ОБИ-ТОБИДА ЎТКАЗИНГ. ҒЎЗАНИ СУВГА ҚОНДИРИНГ**
* ЎСИШДАН ОРҚАДА ҚОЛГАН НИҲОЛЛАРНИ АЛОҲИДА ПАРВАРИШ ҚИЛИНГ.
* *ДАЛАДА ИШЛАЁТГАНЛАРГА ЯХШИ ШАРОИТ ЯРАТИБ БЕРАЙЛИК.*

КПСС XXV СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ!

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 134 (6738).

7 ИЮЛЬ ЧОРШАНБА

1976 ЙИЛ

Баҳоси 2 тийин.

«СОЮЗ-21» УЧИРИЛДИ

ТАСС АХБОРОТИ

КОСМОСНИ ТАДҚИҚ ҚИЛИШ ПРОГРАММАСИ ДАВОМ ЭТТИРИЛМОҚДА

Ер атрофи космик фазосида тадқиқотлар ўтказиш программасига мувофиқ 1976 йил 6 июль куни Москва вақти билан соат 15 дан 09 минут ўтганда Совет Иттифоқида «Союз-21» космик кемаси учирилди. Кемани унинг командири Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССРнинг космонавт учувчиси полковник Борис Валентинович Волинов билан бортинженер инженер-подполковник Виталий Михайлович Жолобовлардан иборат составдаги экипаж учирмоқда.

«Союз-21» кемасининг учиш программасида 1976 йил 22 июнда Ер атрофи орбитасига чиқарилган «Салют-5» орбитал илмий станцияси билан биргаликда экспериментлар ўтказиш кўзда тутилади.

Экипажнинг докладлари ва телеметрик ахборот маълумотларига кўра, кеманинг борт системалари нормал ишлаб турибди. Космонавтлар Волинов билан Жолобов ўртоқлар учиш программасини бажаришга киришдилар.

Борис Валентинович ВОЛИНОВ.

Виталий Михайлович ЖОЛОБОВ.

ПОЛКОВНИК БОРИС ВАЛЕНТИНОВИЧ ВОЛИНОВ

Совет Иттифоқи Қаҳрамони СССРнинг космонавт учувчиси Борис Валентинович Волинов 1934 йилда Иркутскда туғилди. Волгоград ҳарбий авиация билим юртини тамомлагандан кейин Совет Армиясининг авиация қисмларида хизмат қилди.

Б. В. Волинов космонавтлар отрядига 1960 йилда киритилди. У космик кемалар командирларининг бир неча бор дублери бўлди.

У 1968 йилда космонавтлар тайёрлаш марказида ишдан ажралмаган ҳолда Н. Е. Жуковский номли ҳарбий-ҳаво инженерлик академиясини муваффақиятли тамомлади.

Борис Валентинович 1969 йилнинг январида «Союз-5» кемасининг командири сифатида биринчи марта космосга парвоз қилди.

Б. В. Волинов — 1958 йилдан бери Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг аъзоси.

Космонавтнинг рафиқаси Тамара Федоровна — инженер. Волиновларнинг 18 яшар ўғли Андрей — Москва транспорт инженерлари институтининг студенти. 11 яшар қизлари — Татьяна — мактаб ўқувчиси.

ПОДПОЛКОВНИК ВИТАЛИЙ МИХАЙЛОВИЧ ЖОЛОБОВ

Виталий Михайлович Жолобов 1937 йилда Херсон областининг Збурьевка қишлоғида туғилди.

Озарбайжон нефть ва химия институтини тамомлаб чиққанидан кейин 1959 йилда Совет Армиясининг офицери бўлди. Турли ҳарбий қисмларда синовчи инженер бўлиб ишлади.

Виталий Михайлович космонавтлар отрядига 1963 йилнинг январида киритилди. Космик парвозларга тайёргарликнинг тўла курсини ўтди, «Салют-3» орбитал илмий станцияси бортинженерининг дублёри бўлди.

В. М. Жолобов — 1966 йилдан бери Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг аъзоси. У 1974 йилда космонавтлар тайёрлаш марказида ишдан ажралмаган ҳолда В. И. Ленин номли ҳарбий-сиёсий академияни муваффақиятли тамомлади.

Космонавтнинг рафиқаси — Лилия Ивановна — инженер. Уларнинг 14 яшар қизлари Елена — мактаб ўқувчиси.

ЮКСАК МУКОФОТЛАР ТОПШИРИЛДИ

ЯНГИЕР, 6 июль. (ЎзТАГ). Бугун бу ерда «Голодностепстрой» территориал бошқармаси коллективининг тантанали йиғилиши бўлди. Бу йиғилиш коллективга КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг «Тўққизинчи беш йилликдаги шавкатли меҳнати учун» эсдалик нишони ва КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ҳамда ВЛКСМ Марказий Комитетининг кўчма Қизил байроғи топширилишига бағишланди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов мирзачўлликларга юксак мукофотларни топширди ва уларни меҳнатдаги муваффақиятлари билан самимий табриклади.

Йиғилишда «Голодностепстрой» территориал бошқармасининг бошлиғи, Ленин мукофоти лауреати Т. Баймиров, Мирзачўл районидаги Абай номли совхоз пахтачилик бригадасининг бошлиғи Р. Ҳайдаров, «Дренажстрой» тресги 24-механизациялаштирилган кўчма колонна бульдозерчиси А. А. Рон сўзга чиқиб, «Голодностепстрой» коллективининг меҳнатига юксак баҳо берганликлари учун партия ва ҳукуматга самимий ташаккур изҳор қилдилар ва янги ерларни ўзлаштирувчилар КПСС XXV съездининг тарихий қарорларини амалга ошириш учун, ўнинчи беш йиллик топшириқларини бажариш учун куч-ғайратларини аямайдилар, деб таъкидладилар.

Йиғилишда СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрининг биринчи ўринбосари П. А. Поладзода нутқ сўзлади.

САНОАТИМИЗ ОДИМЛАРИ

Ўзбекистон ССР Марказий статистика бошқармасининг хабар беришича, республика саноати 1976 йил январь—июнь ойларида маҳсулотни реализация қилиш планини 104,1 процент бажарди. Саноат ишлаб чиқаришининг ҳажми ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 4,8 процент ортди, меҳнат унумдорлиги эса 2,6 процент кўпайди. Меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқаришнинг ўсиши 56 процентни ташкил этди.

Қорақалпоғистон АССР, республикадаги ҳамма областлар ва Тошкент шаҳри саноат маҳсулотини реализация қилиш ярим йиллик планини бажардилар.

Қорақалпоғистон АССР ва республика областларида планнинг бажарилиши ва саноат ишлаб чиқаришини ўстириш суръатлари қуйидагича бўлди:

(Биринчи устун — июнь ойида маҳсулотни реализация қилиш, иккинчи устун январь—июнь ойларида маҳсулотни реализация қилиш планининг бажарилиш проценти, учинчи устун — январь—июнь ойларида ишлаб чиқарилган ялпи маҳсулот 1975 йилнинг шу давридагига нисбатан процент ҳисобида, тўртинчи устун — пландан ташқари реализация қилинган маҳсулот миқдори йиллик мажбуриятга нисбатан процент ҳисобида):

Ўзбекистон ССР	**103,7**	**104,1**	**104,8**	**48,2**
Шу жумладан:				
Қорақалпоғистон АССР	**102,9**	**105,6**	**106,8**	**47,0**
Андижон области	**107,7**	**106,6**	**102,6**	**47,4**
Бухоро области	**105,1**	**102,5**	**95,5**	**48,5**
Жиззах области	**97,7**	**103,2**	**106,2**	**16,7**
Қашқадарё области	**104,1**	**103,7**	**99,6**	**31,5**
Наманган области	**108,5**	**106,8**	**108,2**	**52,8**
Самарқанд области	**102,6**	**104,3**	**105,7**	**48,9**
Сурхондарё области	**106,3**	**105,8**	**103,4**	**55,0**
Сирдарё области	**100,9**	**105,6**	**106,2**	**35,0**
Тошкент области (Тошкент шаҳрини ҳам қўшган ҳолда).	**103,4**	**103,7**	**106,3**	**46,9**
Фарғона области	**102,3**	**103,5**	**105,6**	**42,0**
Хоразм области	**105,5**	**106,1**	**106,4**	**52,6**

Шу билан бирга айрим корхоналар планни бажара олмадилар. Улар орасида Олмалиқ маиший химия заводи, «Таштекстильмаш» заводи, Самарқанд рўзғор холодильниклари заводи, Фарғона нефтни қайта ишлаш заводи, Тошкент мебель комбинати, Ангрен химия-металлургия заводи, Хатирчи пахта заводи, Денов ёғ экстракция заводи, Самарқанд гўшт комбинати, «Главташкентстрой»га қарашли 1-уйсозлик комбинати ва бошқа корхоналар бор.

Партия, совет, касаба союз ва хўжалик ташкилотлари айрим корхоналарнинг планни бажармаслик сабабларини синчиклаб текшириб кўришлари лозим. Фан-техника тараққиёти, меҳнат унумдорлигини ошириш, материал ва меҳнат ресурсларини тежаш негизида корхоналарнинг сифат кўрсаткичларини яхшилаш юзасидан зарур чораларни кўриш ҳамда ҳар бир корхона 1976 йилги план ва социалистик мажбуриятларни бажаришини таъминлайдиган шарт-шароитларни яратиб бериш, меҳнат коллективларини КПСС XXV съезди қарорларини амалга оширишга сафарбар этиш лозим.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ ҚАШҚАДАРЁ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИГА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ҚАШҚАДАРЁ ОБЛАСТЬ СОВЕТИГА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Қашқадарё областининг колхозчилари, совхоз ишчилари, механизаторлари, қишлоқ хўжалиги, сув хўжалиги ва тайёрлаш органлари, партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг ходимларини катта меҳнат ғалабаси — давлатга бошоқли дон экинлари сотиш юзасидан берилган топшириқнинг муддатидан илгари бажарилганлиги билан самимий табриклайдилар.

Областдаги колхоз ва совхозлар КПСС XXV съезди ва Ўзбекистон Компартияси XIX съездининг тарихий қарорларини амалга ошира бориб, илғорлар тажрибасини ва фан ютуқларини практикага кенг жорий қилиб, ҳар гектар ердан ўрта ҳисобда 8,2 центнердан буғдой ва арпа ҳосили олдилар, ҳосил ўрим-йиғимини ғоят уюшқоқлик билан ўтказдилар ва давлатга 140 минг тоннадан зиёд ёки бошоқли дон экинлари етиштириш икки йиллик планидан кўпроқ дон сотдилар.

Областдаги барча районлар ана шу улкан меҳнат ғалабасига муносиб ҳисса қўшди. Чироқчи районидаги хўжаликлар Ватаннинг ғалла омборларига 47 минг тонна, Қамаши районидаги хўжаликлар 16 минг тонна, Ғузор ва Яккабоғ районларининг ҳар бири 13 минг тонна, Косон ва Деҳқонобод районларининг ҳар бири 10 минг тоннадан зиёд дон етказиб берди.

Қуйидаги совхозлар мўл ҳосил етиштирдилар: Чироқчи районидаги Охунбобоев номли совхоз давлатга 15 минг тонна, шу райондаги «Кўк дала» совхози 11 минг тонна, Чироқчи районидаги «Восход» совхози 8 минг тонна, Қамаши районидаги К. Маркс номли совхоз 6,1 минг тонна, Яккабоғ районидаги Будённий номли совхоз 4,5 минг тонна, Косон районидаги «Чорвадор» совхози 3 минг тонна дон сотди.

Комбайнчилардан Тўра Равшанов, Нурмурот Турдиев, Қўзи Эргашев, Ортиқ Оллоёров, Нурқўзи Кўчимов, Мирзо Бобоқулов, Жума Нафасов ва бошқа кўп кишилар бошоқли дон экинларини йиғиштириб олишда яхши меҳнат қилдилар. Уларнинг ҳар бири 450—700 гектар майдондаги дон экинларини йиғиштириб олди.

Областдаги хўжаликларда маккажўхори донидан мўл ҳосил олиниши кутилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Қашқадарё областидаги партия, совет ва хўжалик органлари, қишлоқ хўжалигининг барча меҳнаткашлари шу йилни муваффақият билан тугаллайдилар, пахта ва деҳқончилик ҳамда чорвачиликнинг бошқа маҳсулотларини етиштириш юзасидан олган социалистик мажбуриятларини шараф билан бажарадилар, ўнинчи беш йилликнинг биринчи йилида Ватанни янгидан-янги муваффақиятлар билан қувонтирадилар, деб қаттиқ ишонч билдирадилар.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ

ДОН — ДАВЛАТГА

Давлатга бошоқли дон етказиб бериш топшириқларини муддатидан илгари бажарганликлари учун қуйидагилар «Ҳурмат тахтаси»га ёзиладилар.

ЎРТА ЧИРЧИҚ РАЙОНИ БЎЙИЧА

«Северний маяк» колхози (раиси **А. В. Ни**, партия ташкилотининг секретари **Т. Мирбобоев**).

Свердлов номли колхоз (раиси **М. Х. Дусенбоев**, партия ташкилотининг секретари **Ш. С. Жамиров**).

Ким Пен Хва номли колхоз (раиси **А. Е. Тё**, партия ташкилотининг секретари **М. Маматхолиқов**).

«Ленин йўли» колхози (раиси **Қ. Соттибоев**, партия ташкилотининг секретари **А. Умурзоқова**).

МАРРАГА ЕТИЛДИ

Тошкентдаги иккинчи автокомбинатнинг ёш ҳайдовчилари ака-ука Раҳимжон билан Зоҳиджон Туробовлар июнь ойи якунларига кўра, ўз мураббийлари, тажрибали шофер Я. С. Ҳидоятовдан ўзиб кетдилар. Бу муваффақиятга «мураббий марраси — ёш ишчига» шиори остида ўтказилаётган меҳнат мусобақаси туфайли эришилди.

...Ҳар куни автокомбинат дарвозасидан мингдан ортиқ машина чиқади. Шундан 60 тасини мураббий шофёрлар ҳайдайди. Уларнинг мураббийлиги туфайли 80 ёш шофер шу йилнинг ўзидаёқ ветеранлар маррасига етиб олди, малакасини оширди.

Корхонада мураббийларнинг фаолиятини мувофиқлаштириб турадиган кенгаш тузилган. Унга гараж мудири, умрининг кўп йилларини шоферлик ишига бағишлаган Василий Маркович Шестопалов бошчилик қилади. Кенгаш ташаббуси билан мураббийлар мактаби ташкил қилинди. Кенгаш составида меҳнат ветеранларидан 10 киши бор. Бу ерда ёшларни тарбиялаш соҳасидаги илғор тажриба, уларнинг профессионал билимларини ошириш борасидаги ишлар умумлаштирилади. Мактаб ўқув программасида машинани бошқариш маҳоратини амалда кўрсатиш методларига оид суҳбатлар, автомобилни асраш профилактикаси кўникмаларини ҳосил қилиш, ремонт ишларини моҳирлик билан олиб бориш масалалари катта ўрин эгаллаган.

ОБЛАСТЬ РАЙОНЛАРИДА ҒАЛЛА ЎРИМ-ЙИҒИМИНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА ШУ ЙИЛ 6 ИЮЛГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

(топшириққа нисбатан процент ҳисобида: биринчи стун — ҳосили ўриб олинган майдон, иккинчи стун — тайёрланган дон).

Ўрта Чирчиқ	**81,4**	**104,1**
Бўка	**89,4**	**102,2**
Оққўрғон	**100,0**	**101,9**
Тошкент	**100,0**	**101,5**
Қуйи Чирчиқ	**100,0**	**101,4**
Оржоникидзе	**100,0**	**101,0**
Калинин	**100,0**	**100,8**
Пискент	76,0	98,2
Оҳангарон	96,0	97,8
Чиноз	83,6	93,9
Янгийўл	99,0	87,8
Бекобод	98,4	81,1
Юқори Чирчиқ	47,3	60,5
Бўстонлиқ	20,0	30,0
Область бўйича	75,8	81,9

МАМЛАКАТДА ЭНГ КУЧЛИ

Чирчиқ «Электрохимпром» бирлашмасининг янги цехида монтаж қилинган кучсиз азот кислота ишлаб чиқарувчи бош агрегатни ишга тушириш ва созлаш ишлари бошланди.

Технология машина-ускуналарининг янги комплекси мамлакатдаги энг катталаридан ҳисобланади. У эски цехдаги 22 агрегат ўрнини олади. Янгиликнинг қувватидан бўлак қизиқтирарли томонлари ҳам бор. Илгари ишлатилган газ атмосферага чиқариб юбориларди, энди бўлса, шу газ бош машинани ҳаракатга келтиришда ёрдам бермоқда. Агрегат сувни айлантириш билан ҳам таъминланганки, бу техникавий сув оқизилишига барҳам беради.

Насос хўжалиги, сув олиш цикли, автоматиканинг айрим блоклари текширувдан яхши чиқди. Бош машина юргизиб кўрилди. Монтажчи ва созловчилар ёнида машиналарни келгусида ишлатувчилар ҳам ишлашмоқда. Улар янги машина-ускуналарни ўрганиб чиқмоқдалар ва уларни қабул қилиб олмоқдалар.

(ЎзТАГ).

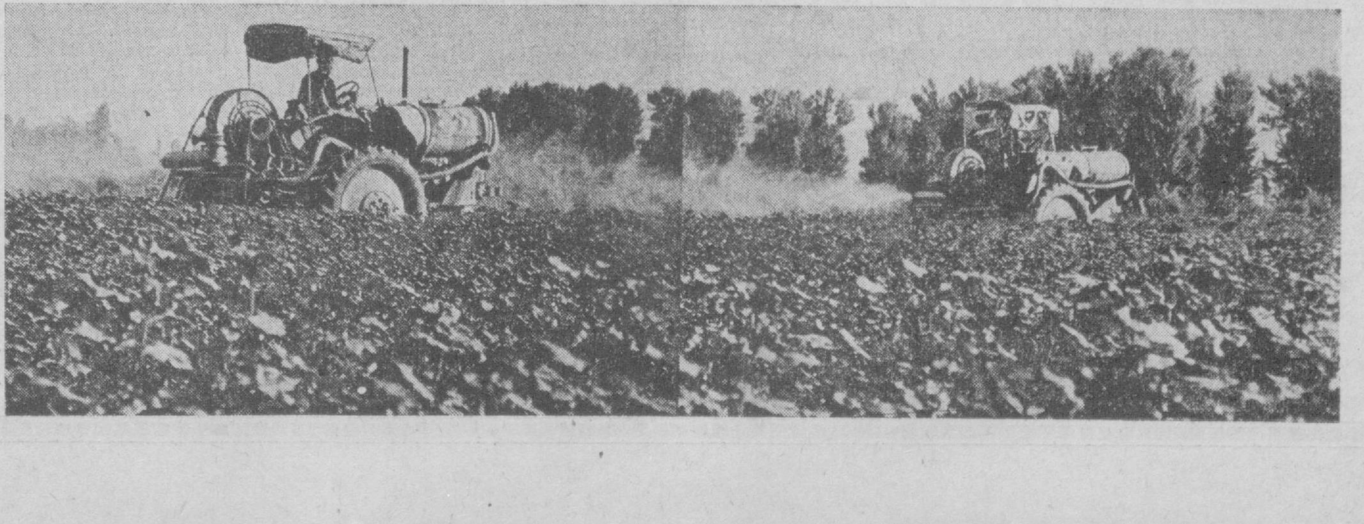

ЎРТА ЧИРЧИҚ районидаги Охунбобоев номли колхоз аъзолари бу йил пахтадан юқори ҳосил олиш иштиёқида баракали меҳнат қилишяпти. Айниқса, 1-бригада далаларидаги ғўзалар текис ва дуркун ривожланмоқда. Бригада механизаторлари Исмат Ёқубов ва Исроил Абдуллаевлар айни кунларда қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашни қизитиб юбордилар.

А. Абалян фотоси.

ПАРТИЯ ТУРМУШИ

СИЁСИЙ ЎҚУВ САБОҚЛАРИ

Сиёсий маориф ва иқтисодий таълим системасида 1975—1976 ўқув йили КПСС XXV съездига тайёргарлик ва съезд материалларини чуқур ўрганиш билан характерланди. Ўқув йили бошиданоқ тингловчилар эътиборини партиямизнинг бўлажак съездини ўқишда ва меҳнатда муносиб ютуқлар билан кутиб олишга қаратдик. Бу улкан анжуманга тайёргарлик кўриш ва съезд қарорларини амалга ошириш учун кураш давомида тингловчилар янги-янги ватанпарварлик ташаббуслари билан чиқдилар, ўнинчи беш йиллик вазифаларини муддатидан олдин бажариш учун бошланган умумхалқ мусобақасига актив қўшилдилар.

КПСС XXV съезди қарорларидан руҳланган шаҳримиз меҳнаткашлари 1976 йил маҳсулот реализация қилиш планини 27 декабргача бажаришга, қўшимча 15 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаришга қарор қилганлар. Ишлаб чиқариш ҳажмини кенгайтириш, маҳсулот сифатини яхшилаш юзасидан ўтган йилларда тўпланган ижобий тажрибалар бу йилги ишимизда қўл келмоқда. Шаҳримиздаги 21 саноат корхонасидан 18 таси тўққизинчи беш йиллик планини муддатидан олдин адо этган эди. Илғор корхоналар ўнинчи беш йилликни ҳам зарбдор одимлар билан бошладилар. Улар ҳиссаси билан саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш 5 ойлик плани барвақт адо этилди. Бугун-эрта ярим йиллик планнинг ҳам муваффақиятли адо этилганлиги ҳақида ғалаба рапорти берамиз.

Сиёсий маориф ва иқтисодий таълим системасида билим олаётган ишчи ва хизматчилар ўқув давомида асосий эътиборни ўнинчи беш йиллик вазифаларига қаратмоқдалар. 1975—76 ўқув йилида партия маорифи системасида 58 та бошланғич сиёсий, 120 та марксизм-ленинизм асослари мактаблари, 61 та назарий проблемалар семинари фаолият кўрсатди. Пропагандистлик ишларига 809 киши жалб қилинди. Пропагандистларнинг 78 процентдан кўпроғи олий ва тугалланмаган олий маълумотга эга.

Шаҳар партия комитети сиёсий ўқувининг намунали ўтиши устидан пухта назорат ўрнатиб келди. Ўқув бошланган дастлабки кезларда машғулотларни қизиқарли ўтказиш масаласи шаҳар партия комитети бюро мажлисида муҳокама қилинди. Бюро қарори асосида машғулотларда кўргазмали воситалардан фойдаланиш яхшиланди, давомат ўсди.

Орадан кўп ўтмай шаҳар партия комитети ҳузуридаги сиёсий маориф кабинети пропагандистларни жамоат аттестациясидан ўтказишни бошлади. Аттестация давомида пропагандистларнинг ижодий иш планлари, билим ва савияси атрофлича муҳокама қилинди. Бу масала юзасидан шаҳар партия комитети кон-металлургия комбинати, «Алмаликсвинецстрой» тресги, рух, мис заводлари партия комитетларининг ҳисоботларини тинглади.

Бошланғич партия ташкилотлари ҳам сиёсий ўқувнинг боришига оид масалани ўз йиғилишларида мунтазам равишда муҳокама қилиб борди. Ўқув йили давомида сиёсий ўқувни ташкил этиш ва олиб боришга оид 100 дан ортиқ масала кўриб чиқилди.

Шаҳримизда раҳбар кадрлар ўқувига ҳам алоҳида эътибор бериб келинмоқда. Улар учун марксизм-ленинизм университети, шаҳар партия комитети ҳузурида назарий семинар ташкил этилган. Университет ва семинар машғулотларида ўтган ўқув йилида 358 киши иштирок этди. «Раҳбар меҳнати» назарий семинари машғулотларига шаҳар партия комитетининг биринчи секретари В. М. Муҳамедов раҳбар этиб тайинланган. Тингловчилар семинар машғулотларида Тошкент олий партия мактаби доценти Фофанов, Тошкент Политехника институти филиали ўқитувчилари Белогрудов, Климачев каби олимларнинг мазмунли лекцияларини тингладилар. Провардида ўтилган темалар бўйича рефератлар тайёрладилар, докладлар қилдилар.

Назарий семинарлар раҳбар кадрларнинг идеологик жиҳатдан тайёрлашда синалган форма бўлиб хизмат қилмоқда. Семинар қатнашчиларининг кўпчилиги пропаганда ва оммавий сиёсий ишларда актив иштирок этмоқдалар. Ҳозир 643 киши пропагандист, 284 киши сиёсий докладчи, 500 дан ортиқ киши эса сиёсий ахборотчи бўлиб ишлаяпти.

Иқтисодий таълим системасида ҳам бу йилги машғулотлар мазмунли ва қизиқарли ўтди. Ўқув йили бошланиши олдидан пропагандистлар 10 кун давомида 72 соатли программа бўйича ўз билимларини оширдилар. Шаҳар партия комитети ҳузурида ташкил этилган доимий семинарларда қатнашдилар.

Пропагандистлар семинари бизда мунтазам ўтиб туради. Семинар қатнашчилари актуал назарий ва сиёсий темалардаги лекцияларни тинглайдилар, партия маорифи методикасига оид масалаларни ўрганадилар, шаҳар раҳбарларининг хўжалик ва маданий қурилишга оид докладларини эшитадилар. Шундай семинарларнинг бири КПСС XXV съезди қарорларини амалга оширишда шаҳар партия ташкилоти олдида турган вазифаларга бағишланди .Яна бир семинарда пропагандистларнинг шахсий ижодий планлари тўғрида мунозара бўлди.

Пропагандистларнинг методик тайёргарлигини яхшилашда очиқ дарслар катта ёрдам берди. Ўтган ўқув йилида шаҳримиз бўйича 90 марта очиқ дарслар ўтказилди. Химия заводи пропагандисти Т. Бикинев ўтказган очиқ дарс ҳамманинг ёдида. У машғулотда кўргазмали ва техника воситаларидан моҳирлик билан фойдаланди. Ўз шахсий ижодий планини тақдим этди. Пропагандист фикрларини маҳаллий фактлар асосида исботлаб тингловчиларга бой маълумотлар берди. Умуман ўқув йили давомида шаҳар бўйича 70 пропагандист шахсий ижодий план асосида иш олиб борди.

Кўпчилик пропагандистларнинг шахсий ижодий планлари бизга маълум. Уларда КПСС XXV съезди материалларини маҳаллий ҳаётга боғлаб оммага тушунтириш, суҳбат давомида республика, шаҳар, коллектив ҳаётидан олинган рақамларни шарҳлаш, тингловчилар эътиборини бажарилиши лозим бўлган вазифаларга қаратиш, улардаги ижодий активликни ошириш кўзда тутилган.

Пропагандистларнинг шахсий ижодий планлари сиёсий ўқув даражаси ва таъсирчанлигини оширишга хизмат қилмоқда. Буни биз 1975-76 ўқув йилида яна ҳам чуқурроқ хис этдик. Пропагандистларнинг жонкуярлиги билан сиёсий ва иқтисодий тўгаракларнинг тингловчилари партиямиз съезди материалларини атрофлича ўргандилар, съезд белгилаган вазифаларни муваффақиятли амалга ошириш учун актив курашга отландилар. Ҳозир биз янги ўқув йилига тайёргарликни бошлаб юбордик. Янги ўқув йилида съезд материаллари яна ҳам чуқурроқ ўрганилади.

Н. ОЙНАҚУЛОВ,
Олмалиқ шаҳар партия комитетининг пропаганда ва агитация бўлими мудири.

СЕНТЯБРГА ТАХТ

МАКТАБЛАРНИ янги ўқув йилига тайёрлашда шаҳар районлари ўртасида бошланган ўзаро социалистик мусобақада Октябрь район маорифчилари ғолиб чиқишди. Бу йил районда ҳар йилгидан кўпроқ иш қилинди. 44 мактабнинг 39 тасида капитал, 5 тасида жорий ремонт ишлари олиб борилди. Райондаги 38, 75, 92, 106, 127, 136-мактаблар 25 июндаёқ ремонт ишларини сифатли тугатган эдилар.

— Мактабларнинг жорий ва капитал ремонт ишларида кенг жамоатчилик, ўқувчилар, оталиқ ташкилотлари яқиндан ёрдам бердилар, — дейди район халқ маорифи бўлим мудири С. Сайдаҳмедов. — Оталиқ ташкилотлардан «Узбекгидроэнергострой», сув хўжалик министрлиги, қишлоқ хўжалик министрлиги, ўтган йили 720 минг сўмлик ёрдам бериб, 28 та янги синф хонаси қуришга техника воситаларини сотиб олишга ёрдам берган бўлсалар, бу йил мактабларни радиолаштириш, кабинетларни жиҳозлаш, қурилиш материаллари билан таъминлашда оталарча ғамхўрлик қилдилар.

159-трестининг 13-қурилиш бошқармаси 1100 ўринли янги мактаб биносини қуриб берди. Ҳозир янги мактабни ўқув қуроллари билан жиҳозлаш ишлари бошлаб юборилди. «Марказ—26» ва Бешқайрағочда эса янги мактаб ва боғча қурилиши бошлаб юборилди.

Районда жорий ва капитал-ремонт ишларига 620 минг сўм сарфланди. 112 минг сўмлик ўқув инвентарлари, 57 минг сўмлик (фондли) янги китоблар сотиб олинди. Бешта мактабда тир қуриб битказилди. Ҳамма мактабларнинг кабинет системасида ишлашига пухта замин тайёрланди. Янги ўқув йилида 5 мингга яқин болаларимиз биринчи синфга борадилар.

С. СУЛТОНОВ,
«Тошкент ҳақиқати» штатсиз мухбири.

Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Борис Ефремовин ўзи иш лаётган «Ташсельмаш» заводидагина эмас, бутун республикада донги кетган. Бир беш йилликда икки беш йиллик топши риғини бажариш ташаббуси билан чиққан токарь-расточник зиммасидаги ўнинчи беш йилликнинг биринчи йили шахсий топшириғини бажарганлиги ҳақида рапорт берди. Суратда: Б. Ефремовни ҳамкасблари ғалаба билан табриклашмоқда.

ЯНГИЛИК—ИШЛАБ ЧИҚАРИШГА

ЯНГИ ХИЛ ЎҒИТ

Чирчиқ химиклари ишлаб чиқаришни ўзлаштирган минерал ўғитда ғўзанинг бутун мавсумлик «парҳези» бор. Бу ўғит агротехника белгилаган муддатларда кўклам ва ёзда ғўзага керакли миқдорда азот ва фосфор бериб туради. Экономистлар шу ўғитнинг ҳар бир тоннаси колхоз ёки совхозга 205 сўмга қўшимча фойда келтиришини ҳисоблаб чиқдилар.

Аммо Чирчиқда ишлаб чиқариш ўзлаштирилган янгиликнинг ҳамма нафи ва фазилатларини пулга айлантириб ҳисоблаш осон эмас. Масалан, ҳавзаларимизнинг мусаффо бўлишини айтмайсизми? Улар энг кўп тарқалган азот селитраси ёки карбамид солинган далалардан келувчи сувларни баъзида заҳарлаб туради. Эгатдан оққан сув селитра ёки карбамидни эритиб тахминан ўғитнинг ярмини даладан оқизиб келади. СоюзНИХИ маълумотларига кўра, ғўза ўғитда бўлган азотнинг атиги 50—60 процентидангина наф кўради. Шундай қилиб, икки ёқлама номатлуб ҳодиса рўй беради: ўғитнинг ярми ҳам йўқолади, ҳам атроф муҳитни булғайди.

Янги ўғитнинг иш программаси баайни бутун мавсумга мослангандек. Шунинг учун уни тупроққа уч-тўрт марта эмас, балки кўкламда бир марта солинади. Эгатдан оққан сув ўғитнинг ғўза сингита оладиган қисминигина эритади, қолган ўғит иккинчи, учинчи, бешинчи суғоришни кутади... У секин эрийдиган ўғит деб аталиши ҳам бежиз эмас.

Давлат азот саноати институтининг Чирчиқдаги филиали шу мочевинавий формальдегид ўғитни ишлаб чиқди. Шу ердаги «Электрохимпром» ишлаб чиқариш бирлашмаси эса мамлакатда биринчи бўлиб уни тайёрлаш технологиясини ўзлаштирди.

Шу янги ўғит солинган ғўза 7—10 кун тезроқ етилади ва гектар бошига 2,5 центнердан 7 центнергача қўшимча ҳосил беради. Канопда синаб кўрилганида гектар бошидан олинадиган каноппоя 6-9 центнер кўпайди.

Шўрҳок ерларда самара айниқса юксак бўлди. Химиклар ўғит таркибига йод қўшганликлари сабабидан туз таркибидаги хлор безарар ҳолга келтирилди.

Йод қўшилган ўғит шўрҳок ерлардаги ҳосилни гектар бошига 12—15 центнергача кўпайтиришга ёрдам берди. Шундай қилиб далаларни ювишга кетадиган сув сарфини ҳам энди анча камайтириш мумкин бўлиб қолди.

«Электрохимпром» бирлашмасидаги экспериментал установка ҳозир юзлаб тонна янги ўғит ишлаб чиқармоқда. Бу ерда йилига бир неча минг тонна шундай ўғит тайёрлаб берадиган тажриба саноат установкаси лойиҳаланмоқда. Ўрта Осиё республикаларида юз минглаб тонна шундай ўғит ишлаб чиқариш учун техникавий-иқтисодий ҳисоблар чиқазилмоқда.

Е. ЕФИМОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ПРОБЛЕМАЛАР ВА МУЛОҲАЗАЛАР

«ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССРДА ШОЛИКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИШЛАРИ ДАВОМ ЭТТИРИЛСИН».

«1976—1980 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари»дан.

ОРОЛ БЎЙИ ҚЎРИҚ ЕРЛАРИНИ ЗАБТ ЭТИБ

Амударёнинг қуйи оқимида, кекса Оролнинг соҳилларида, Қорақалпоғистон Автоном Республикаси колхоз ва совхозларининг ерлари ястаниб ётибди. Бу ерлар пахта етиштириладиган зонанинг энг шимолида бўлишига қарамай, соҳибкор деҳқонлар бу ерларда жуда яхши ҳосил етиштирмоқдалар. Ўтган йили, об-ҳаво шароити ғоят ноқулай келган йилда мамлакат Қорақалпоғистон қишлоқ меҳнаткашларидан деярли 400 минг тонна пахта олди.

Орол бўйи ерлари бошқа экинларни етиштириш учун ҳам жуда қулайдир. Чунончи, бу ерларни табиатнинг ўзи шоли етиштиришга мўлжаллаб барпо этгандек. Аммо илгари шоликорлик билан бу ерда ҳеч ким шуғулланмаган. Ўн йилдан сал аввалроқгина шоли бу ерларга йўлланма олди.

1964 йил охирида ўртоқ Л. И. Брежнев Ўзбекистон ССРнинг 40 йиллиги шарафига Тошкентда ўтказилган тантаналарда қатнашиш учун келган вақтда Қорақалпоғистон Автоном Республикаси партия-хўжалик активи билан учрашди. Учрашув кун тартибига бир масала: шоли каби қимматбаҳо экинни етиштириш учун орол бўйидаги бўш ерлардан фойдаланиш масаласи қўйилган эди. Шоликорликни ривожлантириш учун сизларда битмас-туганмас имкониятлар бор, деган эди ўшанда Л. И. Брежнев. Бу мамлакат учун жуда муҳим иш. Давлат сизларга ёрдам кўрсатади, зарур техника ва маблағ билан таъминлайди. Замонавий йирик шоликор совхозлар тузиш керак.

Республика меҳнаткашлари зўр ғайрат билан ишга киришдилар. Ботқоқлар, қамишзорлар ва тўқайлар ўрнида шоли фабрикалари барпо этила бошлади. Ўша унутилмас учрашувдан буён ўтган вақт ичида ўн битта ихтисослаштирилган хўжалик тузилди, улар 50 минг гектарга яқин бўш ерларни ишга солдилар. Чўлда замонавий посёлкалар вужудга келди, бу посёлкаларга олиб борадиган юзлаб километр автомобиль йўллари қурилди, электр узатиш ва алоқа линиялари тортилди. Далалар эса янги қазилган каналлардан оби-ҳаёт олмоқда.

Қўриқни бўйсундирувчилар меҳнати самараси салмоқли бўляпти. Ўтган мавсумда автоном республика 170 минг тоннадан ортиқ шоли етиштирди, тўққизинчи беш йиллик давомида эса ғаллакорлар 540 минг тоннага яқин шоли топширдилар. Бу эса 1965—1970 йиллардагидан 2,5 баравар кўпдир. Бошланиши ёмон эмас, лекин олдинда ҳали катта ҳажмдаги ишлар турибди. Ўнинчи беш йилликнинг охирига бориб республика шоли етиштиришни 500 минг тоннага етказмоғи лозим. Бундай ҳосил нималар ҳисобига етиштирилади?

Шоли етиштиришни кўпайтиришнинг асосий манбаи бундан буён ҳам Амударёнинг қуйи оқимидан қайир ерларни ўзлаштириб, шолипояга айлантириш бўлиб қолаверади. Яқин йилларда яна 50 минг гектар ерни ўзлаштириш талаб қилинади. Бундан ташқари ишлаб чиқаришда ихтисослаштириш ва концентрациялашни чуқурлаштира бориб, экинларни жойлаштиришни яхшилаб, Тахтакўпир ва Қораўзак районларидаги пахта экиб келинган ерларнинг ҳаммасини шоликорликка ажратдик. Бу ерда 8—10 та шоликорлик совхозлари тузилади, келажакда улар ҳар йили 200—220 минг тонна шоли етиштириши керак.

Иккинчи муҳим манба — ўзлаштирилган ерларнинг ҳосилдорлигини янада оширишдан иборат. Суғориладиган ҳар гектар ердан самарали фойдаланиш қишлоқ меҳнаткашларининг энг муҳим вазифасидир. Улар экинлар ҳосилдорлигини ошириш йўлидан оғишмай олға боришлари керак. Бу ишда хўжаликлар анчагина тажриба тўпладилар. 1973 йилда шоликорлар гектаридан 31,2 центнердан дон олган бўлсалар, 1975 йилда 50 центнерлик маррага яқинлашдилар. Сезиларли силжиш рўй берди. Илғор бригадалар ҳар гектар ердан 65—70 центнердан шоли олмоқдалар. Орол бўйи шароитида ҳосилдорликнинг бу даражаси реал ҳисобланади ва ҳамма жойда ана шу даражага эришмоғимиз керак.

Бунга эришиш яна шунинг учун ҳам муҳимки, кўпгина хўжаликларда шоли етиштириш маданияти ҳали паст. Ўтган йили 117 бригада республикадаги ўртача кўрсаткичдан кам ҳосил олди. 28 бригадада эса ҳар гектаридан 30 центнерга ҳам етказиб дон олинмади. Кўриниб турибдики, катта резервлар мавжуд. Агар қолоқ коллективлар ҳосилдорликни республикадаги ўртача даражага етказган тақдирда ҳам, биз қўшимча равишда 20 минг тонна шоли олишимиз мумкин.

Совхозларда 10 минг гектарлаб, хўжалик жиҳатидан ўзлаштирилмаган, тайёрланмаган ерлар бор. Бу ерларда ҳосилдорлик 25—30 центнердан ошмаяпти. Бундай ерларни реконструкция қилиш дон етиштиришни гектар бошига 60—70 центнерга етказиш имконини беради. Бу эса қўшимча равишда 30—35 минг тонна шоли деган гапдир. Бундан муҳим бир проблема келиб чиқади: далаларда замонавий инженерлик системаларини тезроқ барпо қилмоқ керак. Равшанки, бундай иш маълум капитал маблағларини, қурилиш ташкилотларини ирригация техникаси билан бир мунча тўлдиришни талаб қилади. Лекин бундай харажатлар тез қопланади.

Бошқа бир қатор проблемалар ҳам, жумладан, алмашлаб экишни ўзлаштириш проблемаси ҳам ҳал этилишини кутмоқда. Алмашлаб экишни жорий этмай туриб, муттасил мўл ҳосил олиб бўлмайди. Ўзбекистон шоликорлик илмий-тадқиқот институтида турли зоналарда алмашлаб экиш схемаси аллақачонлароқ ишлаб чиқилган, лекин бу схемалар йўл қўйиб бўлмайдиган даражада сусткашлик билан ўзлаштирилмоқда. Алмашлаб экишни ҳар бир хўжаликнинг конкрет шароитига қараб оқилона қўллаш кечиктириб бўлмайдиган вазифа бўлиб қолди. Автоном республиканинг партия ва хўжалик органлари бу ғоят муҳим ишга ғайрат билан киришдилар, уларнинг куч-ғайратлари ҳосилга салмоқли барака бўлиб қўшилишига шубҳа йўқ.

Уруғчилик тўғрисида алоҳида тўхталиб ўтиш керак. Бу соҳада ҳамма иш кўнгилдагидек деб бўлмайди. Мисол учун, нега уруғлик сочишнинг оширилган нормаси қўлланиляпти? Айрим хўжаликларда ҳар гектар ерга 250 килограммгача уруғлик сепиляпти. Бунинг сабаби уруғлик шолининг сифатсизлигидир. Ишлаб чиқариш соҳиблари, селекционерлар, олимлар бу ҳақда астойдил ўйлаб кўришлари керак. Гап—янги тезпишар, серҳосил шоли навларини етиштириш тўғрисида бормоқда. Тозалаш ва қуритиш ускуналари ҳам яхши такомиллаштирилган эмас. Баъзи совхозлар планни тезроқ бажаришга уриниб, дон қабул қилиш пунктига энг яхши донни топшириб, уруғлик учун кеч етилган ҳосилни қолдирмоқдалар. Шоли ўрадиган механизмларнинг мукаммал эмаслиги ҳам, уруғлик шоли сифатига салбий таъсир қилмоқда. Комбайнларнинг унуми кам, янчиш вақтида доннинг бир қисми эзилиб кетмоқда.

Орол бўйида шоликорлик янги иш, лекин республика деҳқонлари бу ишни жанговарлиқ билан, давлат кўламида бошладилар. Шоли ишимизнинг зарбдор участкаси бўлиб қолди. Лекин бу тармоқда, кўриниб турибдики, муваффақиятлар билан бир қаторда камчиликлар ва қийинчиликлар ҳам оз эмас. Мисол учун ҳосилни йиғиштириб олишни кўриб чиқайлик. Хўжаликларда ҳар бир комбайннинг устига тушадиган иш жуда катта. Механизаторлар мавсумда нормадаги 30—35 гектар ўрнига 60—65 гектар ердаги шолини ўрмоқдалар. Республика Красноярск ўлкаси, Қозоғистоннинг Қизил Ўрда ва Чимкент областлари комбайнчиларининг ёрдамига муҳтож бўлмоқда. Ҳисоблар шуни кўрсатадики, бу йилги шоли ҳосилини ўз вақтида йиғиштириб олиш учун 300 та комбайн керак бўлади. Донни нобуд қилмай йиғиштириб олиш учун машиналар паркини анча тўлдириш талаб қилинади.

Қишлоққа инженерлик хизмати кўрсатиш тўғрисида ҳам тўхталиб ўтмоқ керак. Ҳозирги замон техникаси ишончли ремонт базасини барпо этишни талаб қилади. Механизаторларнинг етишмаслиги кўпроқ сезилмоқда. Албатта, партия, совет ва хўжалик органлари бу масалалар билан шуғулланяпти. Республикада ана шундай кадрларни тайёрлаш давом этмоқда, мураббийлик оммавий тус олди. Лекин, иш ҳажми ўсиб борар экан, бунинг ўзи кифоя қилмайди. Янги шоликорлик райони ўзининг замонавий техника билан жиҳозланган доимий ҳаракатдаги ўқув базасига эга бўлиши керак.

Сув таъминоти яна бир муҳим проблемадир. Маълумки, шоли етиштириш учун кўп миқдорда сув керак бўлади. Ҳозир эса хўжаликлар сув камчилигини сезмоқдалар. Тиғиз келиб қолган вақтда кўл ва коллектор сувдан ҳам фойдаланишга тўғри келмоқда. Шу сабабли Туямўйин гидроузели ва унинг сув омбори қурилишини тезлатишни зарур деб ҳисоблаймиз. Сув таъминотининг яна бир резерви бор. Бу резерв Помирдаги Сарез кўлидаги жуда катта сувдир. Бу сув запасининг бир қисмини яқин вақт ичида Амударёга оқизилса яхши бўларди.

Жиддий камчиликлардан бири кўпгина хўжаликларда кадрларнинг, ишчи кучининг қўнимсизлигидир. Кўпинча шундай бўладики, ҳатто шоликорлик бригадаларининг раҳбарлари ҳам бир жойда бир йилдан ортиқ, тўғрироғи бир мавсумдан ортиқ ишламайдилар. Бунинг сабаби ҳам маълум— уй-жой билан таъминлашдаги қийинчиликдир. Янги шоликорлик районларида уй-жой ва маданий-маиший объектларни тезроқ қурмоқ керак.

Қалин ариқлар ва поялар тармоғи билан қопланган кичик пайкаллар ва чеклар эмас, балки кенг пахтазорлар ва шолипоялар — Орол бўйининг бугунги манзараси ана шундай. Амударёнинг қуйи қисми эндиликда мамлакатнинг энг йирик шоликорлик районларидан бири бўлиб қолмоқда. Очилган пахта кўсаги каби шоли ҳам Қорақалпоғистон саҳий ерининг рамзи бўлиб қолишига шубҳа йўқ.

Қ. КАМОЛОВ,
Ўзбекистон Компартияси Қорақалпоғистон область комитетининг биринчи секретари.

Нукус шаҳри.

(«ПРАВДА», 6 июль).

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

ЛУТУГИНО (Ворошиловград области), В. И. Ленин номли шахтада йил бошидан буён миллионинчи тонна коксланувчи кўмир қазиб чиқарилди. Кончилар бу маррага областда биринчи бўлиб ва ўтган йилдагига нисбатан бир ҳафта олдин эришдилар. Топшириқдан ташқари 120 минг тоннадан ортиқ кўмир қазиб олинди.

● ———

ОДЕССА. Бу йил Дунай бўйидаги колхозлар картошкадан икки марта ҳосил йиғиштириб оладилар. Улар бугун ана шу экинни ёз мавсумида экишга киришдилар. Яхши ўғитланган, суғориладиган ерларда картошканинг биринчи марта районлаштирилган «Одесский—65» серҳосил нави экилмоқда. Картошканинг бу навидан ёз фасли мобайнида икки марта ҳосил олиш мумкин. Ёзда 500 гектардан кўпроқ майдонга картошка экиш мўлжалланмоқда.

——— ●

СВЕРДЛОВСК. Урал университети метролог-физик мутахассисларини чиқара бошлади. Маҳсулот сифатини ошириш, корхоналарда стандартларнинг кенг жорий этиш соҳасидаги ишда ишлаб чиқариш коллективларининг муваффақиятларга эришувлари кўп жиҳатдан ана шу мутахассисларга боғлиқ. Урал университетида янги мутахассисларни тайёрлаш, Менделеев номли Бутуниттифоқ метрология илмий-тадқиқот институти Свердловск филиалининг етакчи ходимлари ёрдами билан уюштирилди.

● ———

ФРУНЗЕ. Фрунзе сут комбинатида биолакт ишлаб чиқарадиган мамлакатда биринчи цех бугун ишга туширилди. Цехнинг ҳамма технология жараёнлари автоматлаштирилган. Биолакт-чақалоқлар учун қимматли сут маҳсулотидир. Илгари бу маҳсулот болалар овқати тайёрлайдиган ошхоналарда кам миқдордагина ишлаб чиқарилар эди.

——— ●

КОМСОМОЛЬСК-АМУР. Шу шаҳардаги ёшлар уйида Хабаровск ўлкасида биринчи ижодкор зиёлилар клуби очилди. Шоирлар, ёзувчилар, рассомлар кўп сонли меҳмонлар билан ўз режаларини баҳам кўрдилар. Ёшлар уйининг «РИТМ» вокал-чолғу ансамбли ва Марказий маданият саройининг халқ қўғирчоқ театри янги программаларини намойиш қилдилар. Янги клубнинг вазифаси — маданият саройлари билан клубларнинг ижодий фаолиятини, шунингдек санъат шинавандалари ва ҳаваскорлик коллективлари шаҳар бирлашмаларининг ижодий фаолиятини мувофиқлаштиришдан иборат.

● ———

ДУШАНБЕ. Тожикистон авиаторлари Помирнинг баланд тоғли райони бўлган Рушонга одатдан ташқари сафар қилдилар. Улар АН—2 самолётида баланд тоғли ўлкадаги колхоз ва совхозлар учун дастлабки мингта жўжа олиб келдилар. Баланд тоғ шароитида жўжаларни инкубация йўли билан очириш мураккаб бўлиб, қимматга тушади. Жўжаларни самолётларда тез ташиб келтириш эса олти баравар арзон. Авиаторлар ёз фасли мобайнида Помирдаги хўжаликларда йигирма мингдан кўпроқ жўжа етказиб берадилар.

——— ●

ВИЛЬНЮС. Вильнюс аҳолиси ҳар дам олиш куни Литва бўйлаб мароқли экскурсияга жўнайди. Улар шу қисқа экскурсия чоғида атроф теваракдаги диққатга сазовор жойлар билан танишадилар. Вильнюс шаҳар саёҳатлар ва экскурсиялар бюроси уюштирадиган бундай сафарларда шаҳардаги кўпгина фабрика ва корхоналарнинг ходимлари иштирок этади.

● ———

ОЛМАОТА. Қозоғистон Политехника инстутининг Руднодаги филиалида тадбиқий геодезия бўлими очилди. Бу бўлим Қозоғистон олий мактаби учун янги профилдаги мутахассислар тайёрлаб чиқара бошлайди. Бугун ана шу олий ўқув юртининг қабул комиссиясига дастлабки аризалар тушди. Ўзгартирилган қўриқ ўлканинг бепоён майдонларида қурилиш ишлари ғоят авж олдирилганлиги геодезистларни тайёрлашни тақозо этмоқда.

(ТАСС).

ЎЗБЕК ҚИШЛОҒИ ЯНГИЛИКЛАРИ

1. ГАЗ ЎЧОҚ ДОСТОНИ

Биз ҳаёт тарзимиз жиҳатидан шаҳарлик кишилар бўлганимиз учун ҳозирги замон цивилизациясининг электр, радио ва телевидение, водопровод, канализация каби қулайликларга кўникиб кетганмиз, уларнинг бирор жойи бузилса ёки ишдан чиқсагина эътибор берамиз. Аммо сизнинг ҳам худди биз каби омадингиз келиб, Самарқанд область Жомбой районидаги «Октябрь» колхози радисти Собир Бектемировнинг онаси, Бешбола посёлкасида турувчи Таслима опага дуч келиб қолсангиз, газ ўчоқдаги оловнинг зангори тили тўғрисида бутун бир достонни эшитасиз.

Колхоз пенсионери Таслима опа саховат ва фахр билан юзларидан нур ёғилиб, сизга ўзининг янги икки қаватли уйини, ёки лойиҳачилар тили билан айтганда тўртта катта хона ва иккита ёпиқ пешайвондан иборат икки қаватли уйини кўрсатиб чиқади. Бу уйда Бектемировлар оиласининг саккиз аъзоси яшайди. Сўнгра у сизни оппоқ ошхонага бошлайди, газ колонкаси ҳамда ҳозирги замон қулайликлари тушунчасига бевосита алоқадор бўлган бошқа тафсилотларни намойиш қилади. гувуллаб турган холодильникни, киравершидаги стол устига қўйилган телефон аппаратини кўрсатади. Сўнгра автомашина учун мустаҳкам гараж, уй ҳайвонлари боқилаётган, европаликлар кўзига нотаниш бўлган, қадимги грекларнинг кўзасига ўхшаб кетадиган, лекин учи ҳам, туби ҳам бўлмаган тандир жойлашган қурилишлар бўлган томорқага экскурсия қиласиз. Тандир остига ҳам газ горелкаси келтирилган бўлиб, унда бўрсилдоқ ўзбек нонлари ёпилади. Таслима опа олти сотихлик каттагина участкада ўз қўли билан чопиб юмшатган пушталарни кўрсатади. Бу ерда редиска, петрушка ва бошқа кўклар, пиёз ўсиб ётибди. Ток занги сўрига ўрмалаб кетган. пушталар орасида батартиб қирқилган атиргуллар кўзга ташланади.

Йўқ, биз ҳозирги кунда Ўзбекистон колхозчилари ва совхозларининг ишчилари ҳаммаси ана шундай яшамоқда демоқчи эмасмиз. Бунинг устига гап экспериментал посёлка ҳақида бормоқда. Бундай посёлка маданий-маиший хизмат кўрсатиш системаси жиҳатидан ҳам, уй-жойлар ва жамоат биноларининг типлари жиҳатидан ҳам, колхозчилар турмушининг ташкил этилиши жиҳатидан ҳам, инженерлик ускуналари ва ободончилик жиҳатидан ҳам қишлоқ аҳоли пунктларини лойиҳалаштириш ва қуришнинг мавжуд практикасидан ўзиб кетмоғи керак. Айтиш мумкинки, гап келажак посёлкаси — шаҳар типидаги қишлоқ посёлкаси ҳақида бормоқда.

Бундай посёлкалар ҳақида умуман фикр юритадиган бўлсак, манзара бир оз бошқачароқ. Республикада хутор типидаги 21 мингдан ортиқ қишлоқ бор. Уларнинг ҳар бирида йигирма — эллик кишигина яшайди. Пахса ва гуваладан қурилган бу хутор ва қишлоқлар фақат баҳорда томларда ва деворлар устида шамолда учиб келган лола қизғалдоқ уруғи кўклаб, қип-қизил гуллаганда чиройли бўлади. холос. Бошқа вақт эса нафасни бўғадиган чанг кўтарилади, ёмғирли мавсумда лойда юриб бўлмайди, жазирама қуёшда қизиган қинғир-қийшиқ ва тор кўчалар, уларнинг четида эса захча инига ўхшаш тартибсиз қурилган уйлар, ёқиш учун келтириб қўйилган ғўзапоя ғарамлари. Хуторларнинг қиёфаси ана шундай. Ростини айтиш керакки бу қишлоқ ва хуторлар цивилизация афзалликларидан маҳрум бўлиб қолган эмас. Республикада ҳозир қишлоқда 450 минг хўжалик газлаштирилган. Шунга мувофиқ равишда электр энергиядан, радио ва телевидениедан фойдаланилади. Аҳоли пунктларининг асосий кўпчилигида сув таъминоти проблемаси ҳал этилган. Лекин, буларнинг ҳаммаси меҳнаткашлар турмушини қайта қуриш билан боғлиқ бўлган ҳамда республика партия ташкилоти, Совет ва хўжалик органлари олдида турган проблемаларнинг актуаллигини бўшаштира олмайди.

Қайта қуриш зарурати эса бугун ва кеча туғилган эмас. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети 1964 йил июндаёқ ўз Пленумида меҳнаткашлар турмуш маданиятини оширишга қаратилган қарор қабул қилган эди. Икки йилдан сўнг эса қишлоқда маданиятни юксалтириш масаласи махсус равишда кўриб чиқилди ва қабул қилинган карорга мувофиқ бу масала республиканинг барча партия ташкилотлари учун қонун бўлиб қолди. Қишлоқда турмуш маданиятини юксалтириш учун катта ва изчил юриш бошланганлигини ана ўша вақтдан бошлаб ҳисобга олиш керак.

Ўзбекистонда уй-жой, мактаб ва болалар боғчалари, касалхона ва поликлиникалар, клуб ва маданият уйлари, магазин ва аҳолига маиший хизмат кўрсатиш комбинатлари қурилиши чинакамига кенг тус олиб кетди. Ўшандаёқ бу улкан программани амалга ошириш учун (уни амалга оширишнинг эса қудратли ишлаб чиқариш базасисиз тасаввур қилиб бўлмасди) республика Қишлоқ қурилиши министрлиги ва «Узколхозстрой» давлат — кооператив бирлашмаси тузилди. Ҳозирги кунда эса улар ярим миллиард сўмлик қурилиш-монтаж ишларини бажараётган катта ташкилотлардир. Бу умумий иш ҳажми 1964 йилдагига нисбатан олти баравар кўпдир.

Лекин партия ташкилотининг ва жамоатчиликнинг бу изчил иши бундан бир йил муқаддам КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Шароф Рашидович Рашидов бошчилигида аҳоли турмуш маданиятини юксалтириш бўйича республика кенгаши ташкил этилгач, энг такомиллашган шаклга кирди. Деярли барча министрликлар ва идоралар раҳбарларидан иборат бўлган ва энг жиддий ваколатга эга бўлган бу кенгаш шундай бир марказга айландики, у молиявий, инженерлик, моддий-техника, ўз-ўзидан равшанки, идеологик жиҳатдан таъминлашнинг ҳар қандай кўламдаги масалаларини ҳал қила олади. Областларда ва районларда худди шундай схема бўйича область ва район партия комитетларининг биринчи секретарлари бошчилик қилувчи кенгашлар тузилганлигини, шундай кенгашларнинг кўпчилиги вужудга келаётган масалаларни ҳал этиш учун мунтазам тўпланиб туришини ҳисобга оладиган бўлсак турмуш маданиятини юксалтириш учун чинакам умумреспублика юриши тўғрисида тасаввурга эга бўлишимиз мумкин. Бу юриш энг асосий ва ғоят ўйлаб танлаб олинган халқа эканлиги ҳаммага равшандир. Ўзбекистон партия ташкилоти ана шу халқани ушлаб олиб, фақат социал маданий проблемаларнигина эмас, балки шу билан бирга социал-иқтисодий проблемаларни ҳам — проблемаларнинг бутун бир занжирини ҳал қилишга интилмоқда. Уларнинг орасида давлатга пахта сотишнинг йилдан-йилга кўпайиб бораётган рақамлари келтириб чиқараётган проблемалар ҳам бор.

Октябрь колхозининг раиси Нуриддин Маматов ва экономист Зиё Мавлудов билан биргаликда соддагина ҳисоб-китоб қилиб чиқдик. Биз ўз ҳикоямизни бошлаган марказий посёлка қурилгунга қадар колхоз территориясида 25 та хутор бор эди. Озми-кўпми, лекин уларнинг ҳар бири уч тўрт гектар ерни эгаллаб ётар эди. Пахтанинг харид баҳоси билан ҳисоблаганда бу ерларнинг қиймати йилига тахминан 75 минг сўмни ташкил этади. Хуторлар эса оз эмас — 25 та! Республикада эса 21 мингтадан ҳам ортиқ!

Лекин, гап албатта фақат хутор системасини тугатишнинг иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқлиги тўғрисида эмас, аҳоли турмуш маданиятини юксалтириш республика кенгаши аъзолари яқин келажакда Ўзбекистонда жуда кўп хуторлар ўрнига бош планлар асосида барча замонавий қулайликлари бўлган тахминан уч ярим мингта шаҳар типидаги колхоз ва совхоз посёлкалари қуришни орзу қилар эканлар, бунда фақат иқтисодий томонларини ўйлаётганлари йўқ. Улар энг аввало сўнгги икки беш йилликда Ўзбекистон колхоз ва совхозларининг экономикаси мустаҳкамланганлиги билан бир қаторда қишлоқ меҳнаткашларининг фаровонлиги ошганлигини, уларнинг эҳтиёжлари ўсганлигини ва бу ҳозирги кунда республикада юз бераётган самарали жараёнларда ҳал қилувчи роль ўйнаётганлигини кўзда тутмоқдалар.

Бешбола посёлкаси қурилиши лойиҳасининг бош архитектори Рустам Муродович Шодмонов бу посёлкани севиб қолган, буни яширмайди ҳам. «Узгипросельстрой» институти Самарқанд филиали ҳозиргача бундай посёлкалардан бир нечтасининг лойиҳасини тайёрлаб берган бўлишига қарамай, Шодмонов ўз иши ҳақида жон деб гапиради. Шундай бўлиши биз учун ҳам қулай. Чунки планшетдаги ипдан ясалган чизиқларда ва макетдаги пенопласт кубикларда биз амалда кўрган нарсалар равшан бўлиб турибди: асфальт ётқизилган тўғри йўллар, олди қисми унча нақшиндор бўлмаса ҳам шарқ услубида безатилган, деворлари мармар ушоқлари билан безаб сувалган ғиштин уйлар, колхоз паркининг ҳали кўкка бўй чўзмаган дарахтлари, болалар боғчасининг кенг деразали бинолари (колхозчилар фарзандларининг дастлабки 90 таси биринчи марта бу ерга бундан бир ярим ой муқаддам келишди), стадионнинг яшил лагани, 800 ўқувчига мўлжалланган мактабнинг узун коридорлари — ҳаммаси лойиҳада акс этган. Лойиҳага мувофиқ посёлка 370 хўжаликка мўлжалланган. Ана шу хўжаликлар учун 185 уй қурилиши керак. Ҳозиргача 50 та уй қурилди ва одамлар кўчиб киришди. Ана шу уйларнинг бирида Таслима опани учратдик.

Посёлкани қуриш беш йилликнинг охирига бориб, ниҳоясига етказилади. Ўшанда унинг жамоат маркази ҳам, парк зонаси ҳам шаклланади, янги кинотеатр, музика мактаби бўлган Пионерлар уйи, сузиш бассейни қад кўтаради. Асосий майдонда сув ҳавзалари тизмалари ҳосил қилинади, уй-жой массиви янада гўзал чирой касб этади. Аммо буларнинг ҳаммаси ҳозир посёлкада мавжуд бўлган нарсаларга қўшимча бўлади. Қурилишга ажратилган ўн бир миллион сўмдан олти миллион сўми ўзлаштирилиб бўлди, бир ой ўтар-ўтмас «Октябрь» колхозининг раиси Маматов янги-янги хонадонларга правление номидан янги уй-жойларнинг калитини топшириб турибди.

Ҳовли тўйлари ўтказилаётган уй-жойлар колхозга анча қимматга тушишини ҳам айтиб ўтиш керак. Уй-жойнинг типи, қандай пардозланганлиги, хоналарнинг миқдорига қараб, уларнинг таннархи (ҳовлидаги қурилишларни ҳамда ободончиликни ҳам қўшиб ҳисоблаганда) 17, 25 ва ҳатто 35 минг сўмга тўғри келади. Бу уй-жойларнинг ҳар етти-саккизтасидан бири жони ўн кишидан ортиқ бўлган оилага мўлжалланган. Янги посёлкадан ҳовли олган колхозчилар коммунал хизматга ва одатдаги квартира хизматига ҳақ тўлаб, айни пайтда қурилишга кетган сарф-харажатни тўла қайтариб бера олмайдилар. Шунга қарамай, давлат ссудасидан кенг фойдаланаётган колхоз ўзининг бўлинмас фондининг анчагина қисмидан ҳам фойдаланди, посёлка қурилишини фойдали иш деб билади, унда катта стратегик, моҳият борлигини билади. Шу боисдан ҳам экспериментал посёлкалар қуришга аҳолининг турмуш маданиятини ошириш бўйича республика кенгаши мана шундай жиддий эътибор беряпти — ҳар ким келажакда колхоз ёки совхоз қандай бўлиши кераклигини ўз кўзи билан кўра олади.

Равшанки, бу иш шунчаки осон иш эмас. «Узколхозстрой» қўлидаги маблағлар билан 100 минг квадрат метр уй-жойни фойдаланишга топшириш мумкин. Аҳолининг турмуш маданиятини ошириш республика кенгаши белгилаган программа бўйича эса қишлоқларда 3 миллион квадрат метр уй-жой фойдаланишга топширилиши керак. Шунинг тахминан учдан бир қисми давлат капитал маблағлари ҳисобига қурилмоқда, қолганлари-чи? Нима қилиш керак? Уй-жой кооператив қурилишини бутун чоралар билан кенгайтириш керак.

Бунинг учун ажойиб негиз бор — кейинги икки беш йилликда республиканинг қишлоқ меҳнаткашлари фаровонлиги юксак даражага кўтарилди, бу эса колхозчилар ва совхозларнинг ишчилари ўзлари жамғарган маблағларни кооператив йўли билан обод, шаҳар даражасидаги уй-жойлар қуриш учун сарфлашга имкон беради. Бунга Ўзбекистоннинг қишлоқ аҳолиси миграция жараёнига кам дучор бўлганлигини қўшсак, Ўзбекистон қишлоқларида уй-жой кооператив қурилиши ғоят кенг истиқболларга эга эканлиги равшан бўлади. Шу боисдан бу проблема ҳам, уни энг яхши йўл билан ҳал этиш юзасидан олиб борилаётган изланишлар ҳам республика кенгаши фаолиятида муҳим ўринлардан бирини эгаллайди. Шунинг учун ҳам кенгаш аъзолари ўзларининг лойиҳа институтлари ва ташкилотларини шошириб: одамлар ўзларига ёққан лойиҳаларни танлаб олишлари учун кўпроқ, мумкин қадар кўпроқ лойиҳа етказиб беринг дейишмоқда. Шунинг учун ҳам турли лойиҳа ечимлари ва қурилиш усулларининг ифодаси бўлган экспериментал посёлкалар қурилишига шу қадар жиддий эътибор берилмоқда. Ниҳоят, шунинг учун ҳам республика раҳбарлари Иттифоқ план органларига қатъият билан мурожаат қилиб, уй-жой-кооператив қурилишига ажратиладиган лимитларни кенгайтиришни илтимос қилмоқдалар. Афсуски, ҳамма жойда ҳам бу мурожаатлар яхши кутиб олинаётир деб бўлмайди. Масалан, бугунги кунгача биргина «Узколхозстрой» бирлашмаси бўйича қишлоқ жойларида уй-жой кооперативлари қуришга 11 миллион сўмликдан зиёд буюртма бор. Лекин атиги уч ярим миллион сўмлик лимит ажратилган, холос.

Қишлоқларнинг қиёфаси ўзгараётганлиги муносабати билан ўзбек қишлоқлари ҳаётига кўп ўзгаришлар кириб бормоқда. Илгари маълум бўлмаган янги хизмат турлари, одат бўлмаган касб-ҳунарлар пайдо бўлмоқда. Агар илгари қишлоқда уй-жойлар ҳашар йўли билан қурилиб, бирон бир жиддий бинокорлик кўникмаларини талаб қилмаган бўлса, эндиликда етти пушти пахтакор ўтган деҳқон (бунинг устига, колхозларнинг буюртмаларини бажараётган қурилиш трестларида ишчилар ҳамиша етишавермайди) ғишт терувчи, пардозловчи, сантехник каби жуда зарур ихтисосликларни ўзлаштириб олишига тўғри келмоқда.

Бироқ, асосий нарса — турмушнинг ўзини, одат бўлиб қолган турмуш укладини, кишилар онгини, психологиясини ўзгартиришда бўлса керак. Бу жараён кўз билан илғаб бўлмайдиган секин ва мураккаб жараёндир. Шунга қарамай, фактларни тўплаб ва бир-бирига солиштириб, биз айтган жараён муттасил ривожланаётганлигини пайқамаслик мумкин эмас. Илгари кексалар қишлоқ турмуш укладининг ҳимоячилари ҳисобланиб келинарди. Бугунги кунда оқсоқоллар ҳам янги турмуш тарзининг пропагандистлари бўлмоқдалар. Бундан ўн йил муқаддам Тошкентда даҳшатли зилзила бўлиб ўтганидан кейин райижрокомларда, эски уйларда қолдиришни илтимос қилиб ёзилган кўплаб аризалар тўпланиб қолганди. Бугунги кунда уларда юзлаб янгидан аризалар тўпланиб қолди. Бу аризаларда алмисоқдан қолган лой томли уйларни тезроқ бузиб ташлаб, газ, иссиқ сув, коммунал қулайликлари бўлган янги уй-жой бериш илтимос қилинган. Социологлар, психологлар, иқтисодчилар бир-бирлари билан ўзаро баҳслашиб, қишлоқдаги уй-жойлар қандай бўлиши керак, қишлоқ қишлоқ бўлиб қолиши керакми, ёки шаҳарга яқинлашиши керакми деган назарий масалаларда мунозаралар юритаётган бир пайтда Ўзбекистоннинг колхозчилари ва совхозларининг ишчилари ўз турмушларини шаҳардагидан қолишмайдиган қилибгина эмас, балки ундан ҳам яхшироқ қилиб қуриш ҳақида бир фикрга келиб бўлдилар.

Бу масалада ҳам аҳоли турмуш маданиятини ошириш бўйича республика кенгашининг мавжудлиги ва кўп қиррали фаолиятининг моҳияти катта.

Вил. НИЕЗМАТОВ,
Вл. НОВИКОВ,
махсус мухбирларимиз.
Самарқанд — Жиззах — Гулистон — Тошкент.

(«Советская культура», 2 июль).

ЯНГИЙЎЛ районидаги Фрунзе номли колхоз ғаллакорлари ўрим-йиғимни тезлаштирмоқдалар. Бу ишда қатнашаётган комбайнчилар кундалик нормани ошириб бажармоқдалар. Суратда: моҳир комбайнчи Убай Саъдиев. У кунига 10 гектарга яқин ердаги ғаллани ўрмоқда.

О. Қозоқбоев фотоси.

ЁШ КИМЁГАРЛАР ОЛИМПИАДАСИ

«СТУДЕНТ ва илмий-техника тараққиёти» Бутуниттифоқ олимпиадасининг иккинчи республика турига якун ясалди. Кимё фани бўйича бўлиб ўтган бу ижодий кўрикка 17 та олий ўқув юртидан студентлар қатнашди.

Тошкент политехника институти химия-технология факультети ижодкор студентлари олимпиадада биринчи ўринни эгалладилар. Тошкент Давлат университети студентлари иккинчи ўринни қўлга киритдилар.

Бу сафар олимпиадада педагогика олий ўқув юртлари ҳам қатнашдилар. Тошкент Давлат педагогика институтининг студентлари ҳам ўзларининг ижодкорлигини намойиш қилдилар.

БУНЁДКОРЛАРГА ТИББИЙ ХИЗМАТ

РЕСПУБЛИКА студент-қурилиш отряди штабининг бош санитария бўлими учинчи меҳнат семестрида бунёдкорларга тиббий хизмат кўрсатиш тадбирларини ишлаб чиқди. Тошкент Давлат медицина институти, Урта Осиё медицина педиатрия институтининг бешинчи ва олтинчи курс студентларидан бир неча киши санитария инструкторлари бўлиб ишлайди.

ҚУРИЛИШ ОТРЯДЛАРИДА

«Студент-қурилиш отрядининг энг яхши шифокори» деган фахрли номни олиш учун кўрик-конкурс ўтказилади. Шунингдек, «Саломатлик кунлари» ва «Саломатлик ҳафталиги» каби тадбирлар ҳам амалга оширилади.

НАФАҚАНИ ҲИСОБЛАШДА МУКОФОТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ

ВЦСПС Президиуми 1975 йилнинг октябрида давлат социал страхованиеси бўйича нафақаларни ҳисоблашда мукофотларни ҳисобга олиш тартибини ўзгартириш ҳақида қарор қабул қилди. Бу қарор шу йилнинг 1 июлидан қўлланила бошланди. Янги тартибнинг хусусиятлари нималардан иборат?

Илгари амалдаги қоидаларга мувофиқ нафақаларни ҳисоблашда ҳисобга олинадиган барча тўловлар, шу жумладан мукофотлар ана шу тўловлар ва мукофотлар берилган вақт бўйича иш ҳақига қўшиларди. Бунинг оқибатида мукофотларни қўшиш ҳақидаги масала шунга тегишли вақт (ой, квартал ва ҳ. к) давомидаги иш натижалари якунлангандан сўнг ҳал қилинар эди, яъни уларни тўлаш вақт бўйича маълум даражада кечикар эди. Нафақалар тўлашда бу тегишли сумма пулни кўпинча қайта ҳисоблаб чиқишга олиб келарди. Масалан, март ойида бетоб бўлиб қолган ишчига мукофот биринчи квартал учун тўланса, унга тўланадиган нафақани қайта ҳисоблаб чиқиш зарур бўларди. Чунки, дастлаб мукофотни ҳисобга олиб бўлмасди. Ходимлар мукофотларни турли муддатларда олишлари муносабати билан нафақани қайта ҳисоблаш бир неча бор такрорланарди. Бундай тартиб ҳисоблаш ходимлари учун анчагина қийинчиликлар ва меҳнаткашлар учун ноқулайликлар вужудга келтирарди. Чунки, меҳнаткашлар нафақаларини бир йўла тўла миқдорда олмасдан, бўлиб-бўлиб олишарди.

Шу йилнинг 1 июлидан «кечикиб» тўланадиган мукофотларни ҳисобга олиш тартиби ўзгаради. Эндиликда йил якунлари бўйича корхона фаолияти умумий натижалари учун тўланадиган мукофотлар, шунингдек, моддий рағбатлантириш фондидан бериладиган мукофотлар ўртача ойлик миқдорда қўшилади иш ҳақига. У олдинги йилда ажратилган мукофот умумий миқдорини ўн иккига бўлиш билан аниқланади. Маош тўланган ойда унга қўшиб берилган ойлик мукофотлар бу суммага кирмайди.

Буни мисолда кўрамиз.

Шу йилнинг августида бетоб бўлиб қолган ва ойлик маоши 150 сўм бўлган ходимга нафақа тўлаш зарур бўлиб қолди. У маошдан ташқари квартал мукофотлари ҳам олади. Меҳнатига қобилиятсизлик вақти 1976 йилга тўғри келиб қолгани учун 1975 йилда унга берилган мукофотни ҳисобга олиш зарур бўлади. Ўша вақтда бу ходимга қуйидаги миқдорда мукофотлар тўланган эди: 1974 йилнинг IV квартали учун февраль ойида 60 сўм, май ойида 1975 йилнинг I квартали учун 37,5 сўм, август ойида II квартал учун 57 сўм, ноябрь ойида III квартал учун 60 сўм миқдорда мукофот тўланди, дейлик. Бундан ташқари у март ойида 1974 йилдаги умумий иш натижалари учун тўла маоши миқдорида мукофот олди. Шундай қилиб, бу тўловларнинг умумий суммаси 364 сўм 50 тийинни (60 + 37,5 + 57 + 60 + 150), ҳар ойда эса ўртача 30 сўм 38 тийинни (364,5:12) ташкил этади. Ҳар ойда ўртача олинган бу мукофот шу ходимга нафақа бериш вақтида ҳисобга олиниши керак.

Ҳисобчи-бухгалтер бу суммани ёзиб қўйса, фойдадан холи бўлмайди. Чунки, агар ходим 1976 йилда яна бетоб бўлиб қолса, уни қайтадан аниқлаб ўтиришнинг ҳожати бўлмайди.

Айрим меҳнаткашлар ушбу корхонада тўла календарь йили давомида ишламаган бўлишлари ҳам мумкин. Бундай вақтда ҳар бир ходимнинг бутун иш вақтида олган мукофотлари ҳисобга олинади ва бу сумма шу даврда ишланган ойлар сонига бўлинади.

Мукофотнинг ўртача ойлик миқдорини ҳисоблашда мукофот тақсимланадиган ойлар сонидан ишчи ёки хизматчи вақтинчалик меҳнатга қобилиятсизлиги оқибатида ишламаган ойлар, ҳомиладорлик ва туққанлик учун отпуска, оналарга фарзандлари бир ёшга етгунча иш ҳақи сақланмасдан берилган отпускалар, умумий ҳарбий мажбурият ҳақидаги қонунга мувофиқ ўқув йиғинларида ёки ҳосил йиғим-теримида иштирок этган вақт чегириб ташланади. Бундай ҳолатда календар ойлар назарга олинади. Шунинг учун ҳам агар ходим масалан, 25 февралдан 9 апрелгача бетоб бўлса, сўнгра 29 июлдан 6 сентябргача ҳосил йиғим-теримида қатнашган бўлса ундай вақтда мукофотлар суммаси бўлинадиган ойлар ҳисобидан иккита тўла календар ой — март ва август чегириб ташланади.

Юқорида айтиб ўтилганидек, ўртача ойлик мукофот миқдорини аниқлаш тартиби шу корхона ишчиси ёки хизматчиси бевосита корхонанинг ўзида бир ишдан иккинчи ишга ўтказилганда ҳам ҳеч қандай ўзгармайди. Масалан, ходим календарь йили давомида икки марта бир цехдан иккинчи цехга турли лавозимларда ишлашга ўтказилди. Бу ходимнинг ўртача ойлик мукофотини аниқлашда йил давомида маошига қўшиб берилган бутун мукофот миқдори ҳисобга олинаверади.

Нафақалар қандай ҳисоблаб чиқилиши керак? Давлат социал страхованиеси бўйича нафақалар тайинлаш ва тўлаш тартиби ҳақидаги Низомга мувофиқ нафақаларни ҳисоблашнинг иккита асосий усули белгиланган: ҳар ойда меҳнат ҳақи оладиганлар учун маошидан ва ишбай асосида ишловчилар учун меҳнатга қобилиятсизлик бошланган ойдан олдинги икки ойдаги ўртача иш ҳақидан ҳисоблаб чиқарилади. Нафақалар ҳисоблашнинг бу тартиби ҳамон сақланмоқда. Фақат шуни эътиборга олиш керакки, июль ойигача

БИЗНИНГ КОНСУЛЬТАЦИЯ

меҳнатга ҳар ойда маош, миқдори ўзгариб турадиган мукофотлар ва бошқа мукофотлар оладиган ходимлар учун нафақа ишбай асосида ишловчиларга нисбатан қабул қилинган қоидалар бўйича ҳисоблаб чиқилади. Ҳозирча нафақараларни маошдан ва юқорида кўрсатилган тартиб бўйича аниқланган ўртача ойлик мукофот миқдоридан, айрим ҳоллардагина эса ишбай асосида ишловчилар учун белгиланган тартиб асосида ҳисоблаш лозим.

Агар биз дастлабки келтирган мисолимизга қайтадиган бўлсак, у вақтда 1976 йилнинг августида касал бўлиб қолган кишига нафақа 180 сўм 38 тийин юзасидан (150 сўм маош ва 30 сўм 38 тийин ўртача ойлик мукофот йиғиндиси) тўланади. Бу миқдордаги пулни шу ойда график бўйича ишланган ишчи куни сони (22)га бўлиш ва бетоб бўлиб қолиш оқибатида ишга чиқмасдан ўтказилган ишчи куни сонига (тахминан 8 кун дейлик) кўпайтириш керак. Бу вақтда нафақа миқдори, агар меҳнаткаш саккиз йилдан ошиқроқ муддат давомида муттасил ишлаб келган бўлса, 65 сўм 59 тийинни ташкил этади. Агар бу ходим йилнинг қайси бир ойида бетоб бўлишидан қатъий назар (албатта, 1 июлдан кейин) маоши ўзгармайди, нафақаси ҳам худди юқорида келтирилган пул миқдоридан ҳисобланади.

Ишбай асосида маош олувчиларга тўланадиган нафақа меҳнатга қобилиятсизлик ойидан олдинги икки сўнгги календарь ойидаги ўртача иш ҳақи миқдоридан ҳисобланади, бунда ҳар бир ой иш ҳақига мукофотнинг ўртача миқдори ҳам қўшиб ҳисобланади.

Мисол. Ишбай асосида меҳнат ҳақи олувчи аёл 1976 йилнинг августида бетоб бўлиб қолди. Унинг тўхтовсиз иш стажи 8 йилни ташкил этади. Меҳнатга қобилиятсизлик 16 иш куни давом этди. Нафақани ҳисоблаш учун июнь ва июль ойларидаги маоши ҳисобга олиниши керак.

Бу ойларда ишбай асосида олинган маош 118 сўм ва 126 сўм бўлди дейлик. Июнь ойида у 8 сўм мукофот, июль ойида эса 11 сўм мукофот олди. Бу мукофотлар ғна шу ойларда иш ҳақига қўшиб тўланди. 1975 йилда бу аёлга электр энергиясини иқтисод қилгани учун икки кварталда 32 сўм мукофот ва 1975 йил иш натижалари бўйича моддий рағбатлантириш фондидан 96 сўм мукофот берилди. Бундан ташқари, у шу йилнинг ҳар ойида мукофотлар ҳам олиб турган. Лекин бу мукофотлар ҳар ойда иш ҳақига қўшиб тўланган учун бу мукофотлар йиллик умумий мукофот миқдорида ҳисобга олинмаслиги керак.

Шундай қилиб нафақа тўланиши лозим бўлган ишчи ходимнинг иш ҳақи 284 сўм 34 тийин: 118+8+126+11+10,67+ +10,67 (икки кейинги ой мукофоти). Июнь ва июль ойларида 44 ишчи куни бор. Шунинг учун ўртача кунлик иш ҳақи миқдори 6 сўм 46 тийинни, нафақанинг умумий суммаси эса 103 сўм 40 тийинни (6,46х16) ташкил этади.

Бошқа ҳолларда ҳам, масалан иш ҳақи миқдори бажарилган ишга боғлиқ бўлганда, шунингдек меҳнатга ҳар ойда маош олувчи кишиларга агар улар меҳнатга қобилиятсизлиги бошланган ойдан олдинги бир ёки икки ой мобайнида ана шу ойлар учун иш ҳақи билан бирга ойлик мукофотлар олганларида ҳам нафақа худди шу тартибда ҳисоблаб чиқарилади.

Шуни назарда тутиш керакки, ишчи ёки хизматчи иш ҳақи ҳисобга олинадиган икки ойнинг бирортасида ҳам барча кунларда (график бўйича) амалда ишламаган бўлса ойлик ўртача мукофот миқдори ишланган вақтга пропорционал тарзда ҳисобга олинади. Масалан, нафақани ҳисоблаш учун июль ва август ойларидаги иш ҳақи асос қилиб олиниши керак, лекин ходим июль ойида 22 кун ўрнига 14 кун ишлади, қолган кунларда бетоб бўлди. Агар унинг ойлик ўртача мукофоти 18 сўм бўлса август ойи иш ҳақига ана шу суммани қўшиш керак, июль ойига эса 11 сўм 45 тийин (18:22х14) қўшилади.

Бошқа ҳолларда, масалан, ходим икки ой давомида маош олмаган ва амалдаги тартибларга мувофиқ нафақа унга меҳнатга қобилиятсизлик ойидаги маоши асосида тўланадиган вақтда ҳам ўртача ойлик мукофот миқдори шу тартибда ҳисобга олинади.

Амалда шундай ҳоллар ҳам бўладики, ушбу корхонада ишбай асосида маош оладиган ходим меҳнатга қобилиятсизлик бошланганидан олдинги икки ой давомида тўла ишламаган бўлиши мумкин. Бундай ҳолларда нафақани ҳисоблаш учун маошга меҳнатга қобилиятсизлик кунигача бўлган бутун иш вақти учун олинган мукофот қўшиб ҳисобга олинади.

Масалан, 25 июнда ишга тушган ва 30 августда бетоб бўлиб қолган ходимга нафақа у касал бўлгунга қадар олган мукофоти бутун иш кунлари мобайнида олган иш ҳақи ҳисобга олинган ҳолда ҳисобланиши лозим. Ўртача кунлик иш ҳақини аниқлаш учун унинг умумий суммасини шу даврдаги кунлар сонига (график бўйича) тақсимлаш керак.

Мукофотларни ҳисобга олиш ва нафақаларни ҳисоблашнинг бу тартиби 1976 йилнинг 1 июлидан бошланадиган ҳомиладорлик ва туғиш учун отпускалар бериш ёки вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик ҳоллари содир бўлганда ҳам татбиқ этилади. Агар меҳнатга қобилиятсизлик ёки отпуска 1 июлгача бошланган бўлса бундай вақтда меҳнатга қобилиятсизлик ёки отпуска 1 июлдан кейин ҳам давом этишидан қатъий назар шу муддатгача амалда бўлган қоидалар татбиқ этилади.

(«Меҳнат муҳофазаси ва социал страхование» журнали, 1976 йил 6-сон).

Янгийўлликларнинг қолоқларсиз ишлаш ташаббуси кенг қулоч ёймоқда. Суратларда: ташаббус издошлари — кондитер-ачитқи бирлашмасининг лаборанти Рашида Муллаянова ва цех бошлиғи Зера Исломова (юқоридан).

Янгийўл ёғ-мой комбинатининг оператори Нина Репина. Янгийўл пойафзал фабрикасининг илғор ишчиси Жамила Иброҳимова. Бу зарбдорлар фақат аъло сифатли маҳсулот ишлаб чиқаришяпти.

И. Глауберзон ва В. Сироткин фотолари.

ҲОСИЛГА-ҲОСИЛ ҚЎШИЛМОҚДА

ШУ кунларда Юқори Чирчиқ районидаги «Политотдел» колхозининг далаларида иш қизғин. Бригадалар ўртасида бошланган социалистик мусобақа авж олмоқда. Колхозчилар ўнинчи беш йилликнинг дастлабки йилида 2 минг гектар ерга барака уруғи ташлашган эди. Хўжалик деҳқонлари кўчатни ўтган йилга нисбатан кескин кўпайтиришди. Ҳар гектар ерда ўртача 140—145 минг кўчат бор. Пахтакорлар уларни авайлаб парвариш қилмоқдалар. Ҳар гектар ердан 50 центнердан «оқ олтин» топшириш юзасидан кураш бошланган.

Биз далаларни айланиб юрар эканмиз, ғўза хашоратларига қарши кескин кураш олиб борилаётганини кўрдик. Кимёвий дорилардан унумли фойдаланиляпти. Йўлдош Маҳкамов, Шоди Шалсалмонов, Чирчен Чен ўртоқлар етакчилик қилаётган бригада аъзолари зиммаларига оширилган мажбуриятлар олганлар. Улар бир-бирлари билан мусобақалашиб, ҳосилдорликни 55 центнерданга етказиш учун ҳаракат қилмоқдалар. Техникадан ва ишчи кучларидан самарали фойдаланилаётганлиги туфайли ғўзалар кундан-кунга ҳосил шохларини кўпайтирмоқда.

Июль ҳосилга-ҳосил қўшиш зарбдор ойларидан бири. Бу ойда барча майдонларни икки марта озиқлантириб, чуқур культивация қилиш муҳим аҳамиятга эга. Деҳқонлар меҳнат вахтасида туриб ишламоқдалар.

Колхозда ғўзани суғоришни кучайтириш юзасидан зарур тадбирлар кўрилди. Сувчилар кўпайтирилди. 150 дан ортиқ сувчи ишни икки сменада ташкил қилишмоқда. Шу билан бирга хўжаликда далада ишлаётганлар учун барча шароитлар яратиб берилди. Дала шийпонлари намунали ҳолга келтирилди. Боғча ва яслилар ишлаб турибди.

Бу имкониятлардан оқилона фойдаланаётган деҳқонлар сўнгги кунларда иш унумдорлигини бир ярим баробарга кўпайтирдилар.

Э. ТЎЛАГАНОВ.

Дунё овози
чет эл хабарлари

СОЦИАЛИЗМ МАМЛАКАТЛАРИДА

КОРХОНАЛАР РАПОРТ БЕРМОҚДА

БУДАПЕШТ. Венгрия меҳнаткашлари бешинчи беш йилликнинг биринчи йилида муваффақиятли меҳнат қилмоқдалар.

Бешинчи беш йиллик планни муддатидан илгари бажариш учун социалистик мусобақани бошлаб берган машҳур «Икарус» автобус заводининг коллективи ўз сўзининг устидан чиқмоқда. Шу корхонада олти ой ичида 5.734 та автобус, планда кўзда тутилганига қараганда 360 та кўп автобус чиқарилди. Автобус экспорт қилиш плани муддатидан илгари бажарилди. Совет Иттифоқининг ўзигагина 3500 та шинам «Икарус»лар юборилди.

ҒАЛЛА УРИМ-ЙИҒИМИ БОШЛАНДИ

ПРАГА. Ғаллани ўриб-йиғиб олиш бошланди. Янги ҳосилдан дастлабки тонна ғалла давлат омборига тушди. Словакиянинг энг муҳим қишлоқ хўжалик районларидан бири бўлган Комарно деҳқонлари ўрим-йиғимни республикада биринчи бўлиб бошладилар. ЧССР ғаллакорлари ҳаммаси бўлиб қарийб уч миллион гектар майдоннинг ғалласини ўриб олишлари керак. Мамлакат бу йил планга кўра 10.260 тонна, беш йил мобайнида эса 55 миллион тоннагача ғалла олиши керак.

«ТЕМИР ДАРВОЗА» ЭНЕРГЕТИКЛАРИНИНГ МУВАФФАҚИЯТИ

БУХАРЕСТ. Румыния билан Югославия Совет Иттифоқининг самарали техникавий ёрдами билан барпо этган «Темир дарвоза» гидроэлектростанцияси биринчи турбинаси ишга туширилгандан бери 30 миллиард киловатт-соатдан кўпроқ электр энергия ҳосил қилди.

ГЭС бошқармасининг бош директори Г. Стериану ТАСС мухбири билан суҳбатда ГЭСни уч қардош социалистик мамлакат ўртасида самарали ҳамкорликнинг ажойиб намунаси, ўзаро манфаатли кооперативлаштимсоли, деб атади.

ГЭС Румыния қисмининг ҳамма олтита гидротурбинаси нуқсонсиз ишлаяпти. Улардан 3 таси совет корхоналарида, қолганлари совет ҳужжатлари бўйича Решицада қурилган.

«ХОСЕ МАРТИ» БРИГАДАСИ

ГАВАНА. Куба пойтахти теварагидаги Баута шаҳарчаси яқинида «Хулио Антонио Мелья» халқаро лагери жойлашган. Бу ерда кўп миллатларнинг вакиллари бор. Ғарбий Европанинг турли мамлакатларидан Кубага келган «Хосе Марти» интернационал бригадасининг аъзолари шу ерда истиқомат қиладилар. Франция, Португалия, Голландия, Швейцария, Италия, ГФР, Австрия, Бельгия, Люксембург, Ғарбий Берлиндан ўз хоҳиши билан келган 185 киши иккита уй-жой биноси, болалар боғчаси ва мактаб қурмоқдалар. Бригада аъзолари ўртасида ишчилар, инженерлар, техниклар, журналистлар, хизматчилар, студентлар бор. Буларнинг ҳаммаси ўз мамлакатлари билан Куба ўртасидаги дўстлик уюшмалари ва жамиятларининг активларидир.

УГАНДА АЭРОДРОМИГА ҲУЖУМ

ЛОНДОН, 5 июль. (ТАСС). Кампаладан хабар беришларига қараганда, Исроил ҳарбий ҳаво кучларининг уч самолёти Уганда территориясига бостириб кирган. Бу самолётлар Қуролли группани туширганлар. Бу группа Энтеббе аэропортига ҳужум қилган. Яқинда ҳайдаб олиб кетилган ва гаровга олинган кишилар тушган «Эр-Франс» пассажир самолёти шу аэропортда турганди.

Самолётни қўлга олган шахслар отишма вақтида ўлдирилган. Аэродромга анча катта зарар етказилган, ёнилғи омбори портлатилган, Уганданинг бир неча самолёти яксон қилинган.

ПОТ-ЛУИ, 5 июль. (ТАСС). Африка Бирлиги Ташкилотига аъзо бўлган мамлакатлар давлат ва ҳукуматлари бошлиқларининг бу ерда давом этаётган ассамблеяси Исроил ҳарбийларининг Энтеббе аэропортида қароқчиларча қилган янги ҳуружини кескин қоралади.

Африка Бирлиги Ташкилотининг вакили матбуот конференциясида қуйидагиларни маълум қилди: ассамблеянинг кечаги мажлисида Уганда президенти Иди Аминнинг мактуби ўқиб берилди. Бу мактубда Исроилнинг Энтеббега туширилган қуролли группаси аэропорт биносини, ўнтадан ошиқ ҳарбий ва граждан самолётни яксон қилганлиги таъкидлаб ўтилади. Икки ўртадаги отишма вақтида Уганда солдат ва офицерларидан юз киши ҳалок бўлди. Яқинда Эр-Франс» авиакомпаниясининг ҳайдаб олиб кетилган самолёти пассажирларидан бир группасини қутқариш баҳонаси билан шундай ҳуруж қилинди.

Иди Амин Африка мамлакатларини сионистларнинг ана шу ҳуружини кескин қоралашга даъват этди ва Энтеббе аэропортига қилинган ҳужум тўғрисидаги масалани қараб чиқиш учун Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Хавфсизлик Кенгашини дарҳол чақиришни талаб қилди.

ХАНОЙ. Бу ерда Вьетнамни қўшилишига бағишлаб меҳнаткашларнинг кўп кишилик митинглари бўлиб ўтмоқда. Суратда: ана шундай митингларнинг бирида.
А. Минеев фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

МЕКСИКАНИНГ ЯНГИ ПРЕЗИДЕНТИ САЙЛАНДИ

МЕХИКО, 5 июль. (ТАСС). Ҳукмрон институцион — революцион партия (ИРП)дан номзод Хосе Лопес Портильо Мексиканинг янги президенти бўлди. Дастлабки ҳисобларга кўра, у сайловда қатнашган сайловчиларнинг катта кўпчилик овозини олди.

Хосе Лопес Портильо 56 ёшда. У маълумотига кўра юрист, 1973 йилнинг майидан 1975 йилнинг октябригача ҳозирги ҳукуматда молия ва давлат кредити министри бўлди. У олти йил муддат билан сайланадиган президент вазифасини бажаришга шу йилнинг 1 декабридан киришмоғи керак.

Овоз бериш тугаганидан сўнг, Х. Лопес Портильо ўзининг ўтмишдоши — ҳозирги давлат бошлиғи Луис Эчеверрия ташқи сиёсий йўлини давом эттиражагини айтди.

Шу йил биринчи марта Лопес Портильо номзоди овоз бериш рўйхатида яккаю-ёлғиз номзод бўлди. Оппозицияда турган консерватив миллий ҳаракат партияси ички ихтилофлар сабабидан президент лавозимига ўз номзодини кўрсата олмади. Мексика Коммунистик партияси (МКП) Валентин Кампуни номзод қилиб кўрсатди. Сўл кучлар коалицияси ҳам шу номзодни қўллаб-қувватлади. Аммо федерал сайлов комиссияси бу номзодни расман рўйхатга олмади. Шунинг учун ҳам МКП бунга камситиш чораси, деб баҳо берди.

Сенат янги состави билан конгресс депутатлар палатаси аъзоларини сайлашда ҳам институцион — революцион партия устун келди.

Обзорчиларнинг фикрича, сайловда аҳоли активлик кўрсатмаган. Дастлабки ҳисоб-китобларга кўра, овоз беришда ҳамма сайловчиларнинг тахминан 60 проценти қатнашган.

ХАНОЙДА МИТИНГ

ХАНОЙ, 5 июль. (ТАСС). Бу ерда Вьетнам Социалистик Республикаси Миллат Мажлисининг сессияси ўз ишини тамомлаганлиги шарафига Ханой меҳнаткашларининг кўп минг кишилик митинги бўлиб ўтди.

Митингда ВСР президенти Тон Дик Тханг, Миллат Мажлиси доимий комитетининг раиси Чионг Тинь ҳамда Вьетнам Меҳнаткашлар партиясининг ва ВСР ҳукуматининг бошқа раҳбарлари ҳозир бўлдилар.

Митинг ҳарбий оркестр ВСРнинг давлат гимнини ижро этишидан бошланди. Пионерлар мамлакат раҳбарларига гулдасталар тақдим этдилар. Минг-минглаб мактаб ўқувчилари митинг ўтказилаётган стадион майдонида ВСР байроғи, ВМП байроғининг жонли алвонларини ва «Биз Хо Ши Миндан миннатдормиз» сўзларини ҳосил қилдилар.

Митингда Ханой маъмурий комитетининг раиси Чан Зуй Хинг нутқ сўзлади. Бўлиб ўтган сессия, деди у, тарихий сессия бўлиб қолди. Вьетнам халқи 30 йил давомида мардонавор кураш олиб боргандан кейин тўла мустақилликка ва озодликка эришди. Чан Зуй Хинг Миллат Мажлиси сессияси ишининг натижалари мамлакат ҳаёти учун ғоят муҳим аҳамиятга эга бўлганлигини таъкидлаб ўтди. Бу сессия Вьетнам Социалистик Республикаси тузилганлигини эълон қилди ва Вьетнамнинг социализм қурилиши йўлидан олға қараб боришида янги босқич бўлди.

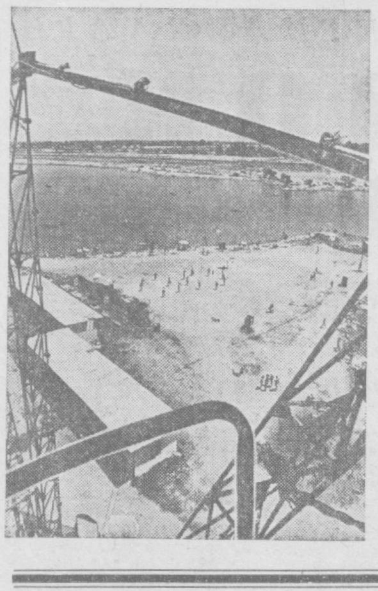

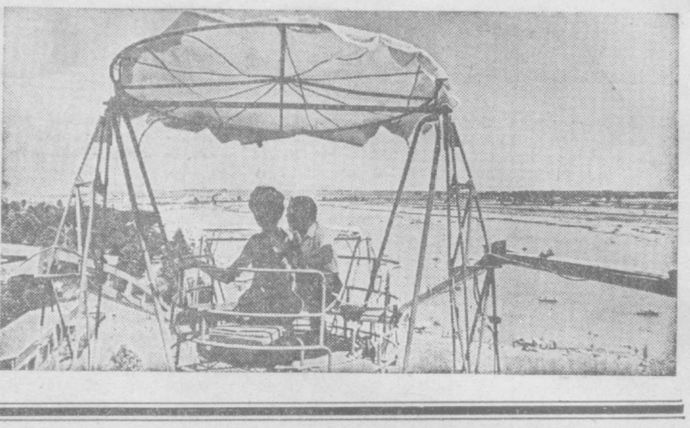

◆ ЁЗНИНГ жазирама кунларида муз дек сувда чўмилиб дам олганга не етсин! Шанба ва якшанба кунлари «Роҳат» кўли дам олувчилар билан янада гавжумлашиб кетади. Юзлаб шаҳарликлар бу ерда мириқиб дам олишади. Суратларда: «Роҳат» кўлида.

А. Абалян фотолари.

ҚЎРИҚЧИ

ЧОТҚОЛ тизмалари этагидаги Шоввозсой тоғ дарёсининг манзарали қирғоқлари Оқча овчилик хўжалиги қўриқчиси Турсунбой Абдураимовга жуда яхши таниш. У бу ердаги ҳар бир сўқмоқни, ҳар бир харсангни беш бармоғидек билади.

Турсунбой Абдураимов табиат ошиғи. Қўриқчи бўлиб ишлаётганига ҳам чорак асрдан кўпроқ вақт ўтди. У тоғ ўсимликларига катта эътибор беради. Ўрмонни ёнғинлардан сақлайди.

Тоғларда дарахтлар жуда секин ўсади. Кичкина бир арча ниҳоли ўсиб, улкан дарахтга айлангунча бир неча йиллар ўтиб кетди. Ёнғин эса ҳаммасини бир неча минутда йўқ қилиши мумкин. Айниқса ов мавсуми бошланадиган куз пайтида иш оғир ва қизғин бўлади.

Йигирма беш йилдан бери бу хўжаликда бир марта ҳам ёнғин бўлгани йўқ. Бу албатта Турсунбой Абдураимовнинг ҳам хизматидир. У дарахтларни ёнғиндан қўриқлаш билан бирга ўрмонни кенгайтиришга интилади. Тоғ дарёлари қирғоқларида, булоқ бўйларида терак, тоғ олчаси, ўрик, ёнғоқ сингари дарахт ниҳолларини ўтказади, манзарали ўсимликлар уруғини сепади. Вақт ўтиши билан Турсунбой ака эккан дарахтлар ўсиб вояга етади, мева ва соя беради.

Мана, қўриқчи ўз «мулки»ни айланиб юрибди. У дарахтларнинг шохларига диққат билан қарайди, Дарахтларни кўздан кечириб бўлгач, ҳар хил шох-шабба, тоғ пичанларини ғарам қилиб қўяди. Бу қуён ва кийиклар учун озуқа. Қўриқчи Т. Абдураимов табиат бойлигини сақлашга ана шундай ҳисса қўшмоқда.

В. УРИЦКИЙ.

Спорт

УҚУВЧИЛАР СПАРТАКИАДАСИ

Львовда мактаб ўқувчиларининг Бутуниттифоқ XIV спартакиадаси мусобақалари давом этмоқда. Спартакиаданинг дастлабки куни республикамиз вакили Л. Чертова 100 метрга эркин усулда сузишда ғолиб келиб олтин медалга сазовор бўлганлигини маълум қилган эдик. Усмирлар ўртасида 400 метрга баттерфляй усулида сузишда Сергей Никулин терма командамизга яна битта медаль олиб берди. У масофани 2 минут 9,6 секундда босиб ўтиб иккинчи бўлди ва кумуш медаль олди. Унинг командадош дўсти Николай Лягин шу масофага сузишда маррага бешинчи бўлиб келди ва командамизга зачёт очко олиб берди.

Узбекистон сузувчилари умумкоманда ҳисобида 6-ўринда боришмоқда.

«ТРАКТОР» КУБОК ЭГАСИ

Республика футбол чемпионатида пешқадамлардан бири бўлган Тошкентнинг «Трактор» футболчилари пойтахт кубоги учун ўтказилган мусобақаларда ҳам муваффақиятли қатнашдилар. Улар финалда «Инструментальщик» командаси билан учрашиб 3:1 ҳисобида ғолиб келдилар ва футбол бўйича Тошкент шаҳар кубогини қўлга киритдилар.

МЕРГАНЛАР БАҲСИ

Туркистон ҳарбий округи спорт клуби базасида мерганлик бўйича ўтказилган республика шахсий—команда биринчилиги уч кун давом этди.

Аёллар ўртасида тошкентлик С. Лазерева 74 очко билан ғолиб келди ва республика чемпиони деган номни қўлга киритди. Шу мусобақада эркаклар ўртасида баҳслашган Светанинг акаси Леонид Лазерев 172 очко билан иккинчи мукофотли ўрнини эгаллади. Тошкентлик қобилиятли Р. Муҳаммадиёров ҳам кучлилар сафидан жой олишга муваффақ бўлди.

Умумкоманда ҳисобида армия спорт клуби командаси биринчи ўрнини эгаллади.

Реклама ва эълонлар

Телевидение

БУГУН

МАРКАЗИЙ ТЕЛЕВИДЕНИЕНИНГ 1-А «ВОСТОК» ПРОГРАММАСИ

10.00— Янгиликлар. 10.10 — Гимнастика. 10.30 — Мультфильм. 10.45 — Ёш спортчи. 11.15 — Ҳужжатли фильм. 11.40 —Романслар. 16.15 — Онамларнинг мактаби. 16.45— **Ака-ука Комаровлар** (бадиий фильм). 17.45 —Ёшлар ижоди. 18.15 — Ғорнчилар, қаердасиз! 19.00 — Янгиликлар. 19.15 — Инсон ва қонун. 19.45 — Жаҳан халқларининг ижоди. 20.15 —«Спортлото» тиражи. 20.25— Дўстлик трассаси. 20.55 — Сизнинг фикрингизча. 22.00 — **«Вақт»**. 22.30 — **Баҳорнинг ўн етти лаҳзаси** (бадиий фильм, 2-серия). 23.40 — Теннис бўйича халқаро мусобақа.

УЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

11.30 —Телевизион қўғирчоқ театри. 12.00 — Болалар учун кинофильм. 12.30 — **Тренер** (бадиий фильм). 13.50 — Ҳужжатли фильм. 18.30 — Мультфильм. 18.40 — Болалар цирки. 19.15 — Қишлоғимиз жамоли. 19.45 — **«Ахборот»**. 20.00 — Партиянинг социал-иқтисодий программаси — амалда. 20.15 — Концерт. 21.00 — **«Ахборот»**. 21.20 — **Анна Каренина** (бадиий фильм, 2 серия). 22.25 — Дала ишлари кундалиги. 22.35 — Телетеатр. А. Франс. **«Соқов хотин»**.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.05 — Болалар учун кинофильм. 19.15 — Физика. 20.15 — Пропагандист ва беш йиллик. 20.45 — Тошкент янгиликлари. 21.00 — Ҳужжатли фильм. 21.50 — Математика.

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — 9, 10|VII да **Узбек давлат филармонияси солистларининг концерти** (19.30).

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Совет цирки усталари иштирокида катта цирк томошалари** (19.30, билетлар сотилмоқда).

Кино

ҚИШКИ БИНОДА

Катта пойга —САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун), «ЧАЙКА» (11, 13.30).

Пролетар диктатураси учун бриллиантлар — «ЧАЙКА» (16, 18.30, 21), «ҚОЗОҒИСТОН» (12, 13, 16, 17, 20), «ВОСТОК» (10, 13, 16, 18.30, 21), «ДРУЖБА» (11, 14, 17, 20), «МОСКВА» (11, 13.30, 16, 18.30).

Меҳмонхонадаги жиноят — «УЗБЕКИСТОН» (жуфт соатларда), «ЯНГИОБОД» (тоқ соатларда), «ҚОЗОҒИСТОН» (11, 15, 19, 21).

Мени тушун, она! — «ДРУЖБА» (12, 13.30, 16, 18, 19.30, 21), ҲАМЗА номли (тоқ соатларда).

Оқ тиш; Оқ тишнинг қайтиши: — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (12, 15, 18, 21).

ЁЗГИ БИНОДА

Пролетар диктатураси учун бриллиантлар — «ФЕСТИВАЛЬ» (20.30).

Меҳмонхонадаги жиноят — «ХИВА» (20.50, 22).

МЕҲНАТ РЕСУРСЛАРИ-ТРУДОВЫЕ РЕСУРСЫ УзССР

ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ АҲОЛИНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ ВА ИНФОРМАЦИЯ БЮРОСИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

ПАССАЖИР АВТОТРАНСПОРТИНИНГ БОШ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БОШҚАРМАСИГА
1—3-классли шофёрлар, автослесарлар, линия контролёрлар, кондукторлар
ҚЕРАК
Ёлғиз кишилар ётоқхона билан таъминланадилар.

«ГЛАВИНДУСТРИЯ»
1-ТАЖРИБА-ЭКСПЕРИМЕНТАЛ МЕХАНИКА ЗАВОДИГА
слесарь-йиғувчилар, электр пайвандчилар, кранчилар, токарлар, фрезерчилар, электромонтёрлар, газ билан қирқувчилар, қолипчилар, прессчилар, темирчилар, йўнувчилар
ҚЕРАК

«ТОШКЕНТ» ЁҒОЧСОЗЛИК ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИГА
ишчи операторлар, ёғочсозлик бўйича усталар, безакчилар
ҚЕРАК

С. РАҲИМОВ РАЙПИШЧЕТОРГИГА
катта сотувчилар, сотувчилар, кичик сотувчилар, касса аппаратларининг кассирлари, контролёрлар, фасовчиклар, юкчилар, фаррошлар
ҚЕРАК

Тошкент шаҳар, Пролетар кўчаси, 4-уй, 3-подъезд, 5-хона, Аҳолини ишга жойлаштириш ва информация бюроси ҳамда район ижроия комитетлари ҳузуридаги инспекторларга учрашилсин.

САРАТОН ҚУЁШИ

ЁЗ ФАСЛИНИНГ осмони тиниқ, куни қизигандан-қизийди. Қуёшли наҳор дилни очади, шуъласи табиатга жон ато этиб, борлиққа ҳаёт бағишлайди. Саратон кирган куни янтоқ гуллайди, қамиш попук чиқаради. Мевалар қиёмига етади.

Тоғда қорлар эриб, дарёлар тошиб оқади. Қуёш нуридан фақат одам эмас, балки ер ва сув ҳам баҳра олади, табиатнинг чиройи ортади.

Офтоб билан ошна киши унча-бунча касалликларга бўш келмайди. Бод, грипп, зотилжам ундан нари юради. Лекин, ҳар бир нарсанинг ўлчови бўлганидек, ташқи ҳароратнинг ҳам меёри бор.

Саратон сарани саракка, пучакни пучакка ажратади, дейишлари бежиз эмас. Ҳарорат қанча юқори бўлса, сув буғлари ҳам шунча кўпаяди. Ҳаво дим бўлиб, босими пасаяди. Унинг қонга ўтиши, сингиши қийинлашади. Шунинг учун ҳам баъзи беморлар ва чиниқмаган кишилар вужудида кислород танқислиги юзага келади-да, андек совуқ тер босади.

Маълумки, одам организмининг ҳарорати 36 ярим даража атрофида бўлади. Агар ташқи ҳарорат бундан юқори бўлса, демак бадан чор-ночор қизий бошлайди, одам ўзини лохас ҳис қилади. Нафас олиши тезлашади, оғиз қақраб, ташналик сезади.

Бадандаги иссиқликни асосан тери ва ўпка ташқарига чиқариб туради. Иссиқлик таъсиридан терининг қон томирлари кенгаяди. Тери безлари тер чиқариш жараёнини кучайтириб юборади.

АГАРДА тери ва ўпка (нафас) орқали иссиқлик ажралмаганда эди, бадан 40 соат ичида қайнаш даражасигача бориб етарди. Баданга қулайлик бериш учун иссиқ пайтларда мавсумий кийимлар кийиш керак: устки кийим енгил ва юпқа, юмшоқ ва оқ бўлса, бадан қизишига йўл қўймайди. Оддий матодан тикилган ички кийим айниқса мувофиқдир. Бош кийими, дурра қуёш нурларининг тикка тушишидан сақлайди. Рангли кўзойнак кўз қувватини асрайди. Пешона ва кўз атрофини ажин босишидан сақлайди. Шифокорларнинг айтишларича, альпинистлар тоққа чиққанда, электр пайвандлаш ва мартен печлари олдида ишлаганда, баъзан кўз касалликларида (ёруғликка қарай олмаслик вақтида) қора кўзойнак буюрилади. 40—50 ёшдан ошган кишилар қора кўзойнак тақишлари зарарли. Чунки, у кўзнинг ички босимининг ошишига олиб келади. Шунинг учун лозим бўлгандагина яшил рангдаги кўзойнакдан фойдаланиш керак.

Чанқаган кишининг бадани кўп тер чиқарганидан қон, ҳужайра ва тўқималарнинг сувга муҳтожлиги тобора ортади. Қоннинг саксон уч фоизи, мия, юрак, жигар ва мушакларнинг етмиш-саксон фоизи, суякларнинг эса ўн беш-йигирма фоизи сув. Демак, баданда сув миқдорини сақлаб юриш ҳам зарур.

Одам бир кунда тахминан салкам уч литр сув ичади. Сувнинг кўп миқдори суюқ овқатлар орқали истеъмол қилинади. Буни ҳам ҳисобга олиш керак бўлади. Шунингдек, кўкатларнинг тўқсон олти фоизи, картошканинг эса етмиш беш фоизи сувдан иборат.

Сувни кўп ичиш ярамайди. Кўп сув ичган одам бўшашади, баттар терлайди, юраги зўриқади. Шу билан бирга, бунга қарама-қарши мулоҳазалар ҳам бор. Терлаш одамни ҳимоя қилиш механизми экан, (иссиқликдан, қуёш энергиясидан бир мунча муҳофаза этиб туради) демак одам сув ичишда ўзини чекламаслиги керак дейдилар. Бу гап кучли, соғлом ва чиниққан кишиларга тааллуқлидир, албатта. Чанқовни босишга айниқса кўк чой яхши. Юраги сустроқ киши айронни аччик яхна чой билан тайёрласа, унча бўшашиб кетмайди. Чой таркибидаги кофеин юракка мадад беради.

Ёзда нонушта ва тушки овқат кишини чанқатадиган бўлмасин. Тушки овқат учун айниқса, ота-боболаримиз севиб ичадиган серқатиқ мошхўрда, айрон, аччиқ-чучук, нордон мева шарбатлари фойдалидир. Чанқовни қолдириш учун нордон шарбатлар, компотлар айни муддао. Помидор шарбати милк, томир, кўз ва терини мустаҳкам ва чидамли қилади, организмнинг касалликларга бардош бериш хусусиятини оширади. Баъзи юқумли касалликлардан, семириб кетишдан сақлайди. Мандарин, наъматак, лимон, анор, олча шарбатлари ва шунингдек, қизил сабзи ҳам шу хусусиятдан холи эмас.

ҲЎЛ МЕВАЛАРДАН сўнг ассо совуқ сув ичиб бўлмайди. Бу ҳолни донолар мева тилидан: «Қайси бетамиз устимдан сув қуйиб юборди», деб ифодалаганлар.

Қимиз шифобахш ичимлик бўлибгина қолмай, чанқоқни қолдириш, овқатни тез ҳазм қилиш хусусиятига ҳам эга. Мороженое ташналикни қондиради, тўйимлидир ҳам. Квас эса баданда йўқолган намнинг ўрнини сувга қараганда тез босади. Ундаги ачитки моддаси ҳам организм учун фойдали. Жон-роҳатижон қадимги ва энг оддий усулда тайёрланадиган яхна таомаддилардан биридир. Буни тайёрлаш учун муз қировга айлантирилади, ликопчага солиб юзига шинни томизилади. Кўриниши анор донасига ўхшаш, қизил, ялтироқ тамадди ҳосил бўлади. Бунинг мазаси ҳам мева шарбатларидан тайёрланган мороженоени эслатади. Ёзнинг иссиқ кунларида буни тановвул этган киши жуда ҳам ҳузур қилади. Олим К. Маҳмудов жон-роҳатижонни қуйидагича тайёрлайди. Бунинг учун совутгич музини олиб, қирғичдан ўтказилади. 100 граммгача қирқилган музга 1 ош қошиғида узум ёки тут шинниси аралаштирилади. Шинни ўрнига олча, олхўри ёки гилос мураббосининг қиёмидан қўшилса ҳам бўлаверади.

Ташналикни қондириш баҳонаси билан баъзи одамлар кўп пиво ичишга одатланиб қолишади. Кўп ва тез-тез ичилиб турган пиво юрак деворларини кенгайтириб, кўкрак қафасини қисиб қўяди. Иссиқ кунларда баданнинг айрим жойлари терлайди, бичилади. Гигиена қоидаларига риоя қилинса бас, терлаш зарар келтирмайди. Оёқ терлаганда кучсиз формалинли ёки марганцовкали ванна, галманин борная кислота ёки окис цинк, талқонлари сепилади. Пайпоқ ювиб, алмаштириб кийилади.

ЁЗДА тўғри дам олишнинг имкониятлари кўп. Табиат қўйнида сайр қилиш, тоғларга чиқиш, чўмилиш, волейбол, футбол, коптоқ ўйнаш, ҳаваскор боғбонлик ишлари, сув сепиш, суғориш ва ҳоказолар шулар жумласидандир. Дам олиш кунлари саёҳатга чиқиш, кўкаламзор дарё бўйлари, тоғ ва шаршаралар бағрида ҳордиқ чиқариш, жисмоний ва руҳий осойишталик бахш этадики, унинг нашъаси анча кунгача сақланади.

Боғ-роғлар, тоғ-тошлар ҳавоси зарарли чиқинди унсурлардан холи бўлади. Уларнинг ўрнини организм учун фойдали ифир мойлар, муаттар ҳаво осонлик билан ўпкага йўл топади, киши беихтиёр чуқур-чуқур нафас олади. Аввало қон, сўнг қон орқали бутун тўқима ва ҳужайралар кислород танқислигидан холи бўлади. Шаршаралар атрофида ионли сув заррачалари бўлиб, кишининг баҳри-дилини очади. Беморлар шифо топади, куч-қувват олади.

Республикамизнинг дилрабо оромгоҳларида дам олган киши ҳузур-ҳаловат топади. Кўпчилик бундай хушҳаво манзилларни узоқ-узоқдаги курорт ва санаторийлардан афзал биладилар. Биз ҳам шу фикрга қўшиламиз.

Зикрилла ЭГАМБЕРДИЕВ, Зарифа ЭГАМБЕРДИЕВА,
медицина фанлари кандидатлари.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»). Орган Ташкентского обкома КП Узбекистана и областного Совета депутатов трудящихся.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700029, ГСП, Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, № 26 ТЕЛЕФОНЛАР коммутатор — 330249 дан 330258 гача. Эълонлар — 338142.

Р—13225. Узбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, Тошкент шаҳри, «Правда Востока», кўчаси № 26. Индекс 64633. В—2596.